

KINNITATUD

31.08.2015,

KK nr.26

ÕPPEKAVA

1. Üldsätted

1.1. Kolga-Jaani Lasteaed „Naksitrallid“ (edaspidi Kolga-Jaani Lasteaed) õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.

1.2 Kolga-Jaani Lasteaia õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid.

1.3 Kolga-Jaani Lasteaia õppekavas esitatakse:

1.3.1 lasteasutuse liik ja eripära;

1.3.2 õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;

1.3.3 õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus).

1.3.4 lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.3.5 erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.3.6 lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.3.7 õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

2. Lasteasutuse liik ja eripära

2.1 Kolga-Jaani Lasteaed on lasteaed kahest kuni seitsmeaastastele lastele.

2.2 Kolga-Jaani Lasteaed on kaheühmaline, mõlemad rühmad on liitühmad. Lapse lasteaeda vastuvõtu aluseks on Kolga-Jaani Lasteaia „Naksitrallid“ lapsevanema või hooldaja avaldus lasteaia direktorile.

Liitühm pakub ühevanuste laste rühmaga võrreldes rohkesti eeliseid:

- ✓ uustulnukad kohanevad kiiremini
- ✓ väiksemate keeleline areng kiireneb
- ✓ eneseteenendamine sujub rahulikumalt
- ✓ ühe pere lapsed saavad olla koos
- ✓ lapsed abistavad üksteist ja kogevad seda väga tähtsana
- ✓ hoolitsetakse väiksemate eest ning tunnetatakse vastutust
- ✓ suuremad lapsed on väiksematele eeskujuks

- ✓ noorematel lastel on etteõppimise ja vanematel varem õpitu kordamise võimalus
- ✓ vanusevahe võimaldab mitmekülgsemat suhtlemist ning erinevaid kontakte
- ✓ nooremate ja vanemate laste suhtlemine kasvatab tolerantsust ning abi-ja koostöövalmidust
- ✓ liitühmas on üksteist toetav õhkkond
- ✓ õpetaja pädevus on pidevalt ja terviklikult töös.

2.3 Kolga-Jaani Lasteaia motoks on: **LASTEAED ON MÄNGUMAA, KUS MÄNGIDES LAPS TARGAKS SAAB ...**

Parim viis aru saada ja mõista on ise uurida ja avastada.

2.4 Lasteaed asub looduslike rabade rüpes. Lasteaial on oma mänguväljak, kus laps võib joosta, ronida, hullata ja vabalt tegutseda.

2.5 Kolga-Jaani Lasteaias toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted

3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös. Üldeesmärgist tulenevalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ning emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

3.2 Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- 1) Lapsed tunnevad huvi ja saavad kogemusi ümbritsevast elust;
- 2) lapsed arenevad mängu, loovtegevuse, töö ja õppimise kaudu;
- 3) lapsed hoolivad kaaslastest, keskkonnast ja kodukohast;
- 4) laste arengut toetab lasteaia personali ning lastevanemate koostöö.

3.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde ning eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja lasteasutuse koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripära arvestamine.

3.4 Lapse arengu hindamise põhimõtted

- 1) Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

- 2) Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatustehesist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.
- 3) Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.
- 4) Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.
- 5) Lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu hindamisel. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.
- 6) Vähemalt üks kord õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguestluse, mis:
  - annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
  - selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.
- 7) Lapse arengu hindamise ja arenguestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

3.4 Õpikäsitus

1. Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
Erialiste laste rühmas õpitakse loomuliku arengu kaudu.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keele- ja kultuuritausta, vanust, sugu, tervise seisundit jms.
Õppe ja kasvatuse korraldus liitühendas aitab kindlasti kaasa laste sotsiaalsete oskuste omandamisele ja iseseisvuse tekkele, õppe- ja kasvatustegevus on mängulisem, rühmas arvestatakse rohkem laste individuaalsust ning arengut. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
3. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuse kavandamise, julgustatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
4. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
  - 1) kavandada oma tegevust ja teha valikuid;
  - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
  - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ning tegevustes;
  - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
  - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
  - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumisest ning tulla toime ebaõnnestumisega.

4. Õppe- ja kasvatusteadkondade sisu ning arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Leie Lasteaia õppekavas esitatakse õppe- ja kasvatustegevuse sisu järgmistes teadkondades:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) matemaatika;
- 4) kunst;
- 5) muusika;
- 6) liikumine;

Valdkond Mina ja keskkond

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;

4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldotsi tegema; 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult kaituma.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Teema	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Mina	<ul style="list-style-type: none"> ●Reageerib oma nimele. ●Väljandab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Ütleb oma ees- ja perekonnanime. ●Teab kas on tüdruk või poiss. ●Teab oma vanust, võib näidata seda ka sõrmedel. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab end tutvustada (nimi, vanus). ●Kirjeldab enda omadusi ja huve. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab end tutvustada (nimi, vanus, sünnikuupäev, kuu). ●Teab oma kohustusi ja õigusi. ●Kirjeldab enda omadusi ja huve. ●Paneb märjad riided ise kuivama. ●Korrastab oma isiklike asjade hoiukohta (riidekapp, töökarpi). ●Viib ettevõtetud tööd lõpule (pliatsite teritamine, ümbruse korrastamine).
Perekond ja sugulased	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi. ●Eristab tüdrukut ja poissi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab oma pereliikmed: ema, isa, õde, vend. ●Teab pereliikmete nimesid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed+ onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab oma pereliikmeid ja vanavane-maid. ●Mõistab, et pered võivad olla erinevad. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. ●Mõistab, et pered võivad olla erinevad. ●Jutustab oma vanavanematest.
Kodu	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab kodus olevaid esemeid. ●Nimetab piltidelt pereliikmete tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb jalutuskäigul ära kodukohta tuntumaid asutusi (kauplus, ujula, postkontor). ●Oskab nimetada elukohta (linnas, 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab oma kodu: eramu, kortermaja, talumaja. Toob välja nende erinevused (kodu ühele või paljudele peredele). ●Nimetab kodu 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab oma kodust aadressi. ●Oskab kirjeldada oma kodu. ●Kirjeldab koduseid tegevusi ja nimetab enda 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab oma kodu ja kodukohta. ●Teab kodust aadressi ja telefoni. ●Osaleb jõukohastes kodutöodes.

		maal).	<p>asukoha: linnas, alevis (linna, alevi, tänava nimi), maal (küla, talukoha nimi).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nimetab kodukoha tuntumaid asutusi (tervisekeskus, kauplus, kool, bistroo, sidejaoskond, lasteaed). ● Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas. 	kohustused nende hulgas.	
Lasteaed	<ul style="list-style-type: none"> ● Tunneb rühma ruume. ● Suudab leida oma kapi, poti, käteräti, voodi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teab nimetada oma rühma nime. ● Teab ja tunneb rühmas oma kohta (kapi, voodi, tooli, käteräti...). ● Nimetab rühmas olevaid esemeid. ● Tunneb rühmakaaslasti ja rühmaõpetajat nimepidi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teab oma lasteaia ja rühma nime. ● Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet ja orienteerub nendes. ● Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi. ● Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. ● Teab ja järgib meeldetuletamisel rühmareegleid. ● Teab oma, võõra ja ühise tähendust. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teab oma lasteaia ja rühma nime. ● Teab rühmareegleid. ● Nimetab erinevaid ameteid lasteaias. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teab lasteaia aadressi. ● Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. ● Kirjeldab lasteaia kodukorda. ● Teab rühmareegleid. ● Teab lasteaia traditsioone.

Kool		<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, et koolis õpitakse. 		<ul style="list-style-type: none"> ●Teab kooli kui õppimise kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab kooli kui õppimise kohta. ●Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi.
Ametid, elukutsed, tööd	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab piltidelt inimeste tegevusi. ●Matkib lihtsamaid tööliigutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada koduseid toimetusi. ●Matkib töövõtteid. ●Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab oma vanemate ameteid. ●Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (pagar küpsetab leiba, arst ravib haigeid jne). ●Kirjeldab tuntud ameteid oma kodukohas. ●Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. ●Põhjendab töö- või mängukoha korrasoleku vajadust. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. ●Mõistab tööl käimise vajalikkust, vastutust. ●Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid. ●Soovib osaleda jõukohastes töödes nii lasteaias kui kodus. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. ●Teab ja kirjeldab erinevaid elukutseid ja nende vajalikkust. ●Selgitab töökäimise vajalikkust. ●Selgitab raha otstarvet.
Kodumaa, teised rahvused Eestis	<ul style="list-style-type: none"> ●Tutvub rahvuslille ja – linnuga. ●Tutvub Eesti lipu värvidega. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Osaleb kodumaale tähtsatel päevadel ruumide kaunistamisel. ●Abistab laua katmisel. ●Tunneb Eesti lippu. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab riigi nime, kus elab. ●Teab oma rahvust, keelt ja riigi tähtsamaid sümboleid. ●Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. ●Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (mardi- ja kadripäev, vastlad). ●Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas, lasteaias, 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab Eesti riigi sümboleid. ●Teab Eesti presidendi nime ja tunneb ta pildilt ära. ●Oskab Eesti kaardilt näidata oma kodukohta ja suuremaid linnu. ●Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid Läti, Soome, Venemaa. ●Tunneb Eesti raha. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi). ●Teab koduvalda ja linna. ●Teab, mis on koduvalla lipul kujutatud. ●Teab, kes on ja mida teeb vallavanem. ●Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. ●Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. ●Nimetab 3-4 rahvust ja keelt. ●Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).

			kodukohas.		
Tähtpäevad, pühad ja kombed	<ul style="list-style-type: none"> ●Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (vastlaliug, munade koksimine). ●Tähistab rühmakaaslastega oma sünnipäeva. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Räägib oma sünnipäevast. ●Teab rühma sünnipäeva traditsioone (õnnitlused, kaardid, küünlad). ●Nimetab pühadega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab tähtpäevi peres. ●Teab oma sünnipäeva (aastaaeg). ●Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (jõulud, mardi- ja kadripäev, vastlad) ja nendega seotud tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist lasteaias või kodus. ●Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. ●Oskab nimetada riiklikke pühi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid (laulupeod, tantsupeod, rahvustoidud). ●Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev, rahvakalendri tähtpäevad). ●Kirjeldab tähtpäevade tähistamist lasteaias ja kodus. ●Nimetab riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone.
Üldinimli-kud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	<ul style="list-style-type: none"> ●Mõistab endale suunatud keeldude tähendust. ●Muudab täiskasvanu juhendamisel oma käitumist. ●Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (lehvitab). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab mõisteid HEA/HALB. ●Oskab tervitada, hüvasti jätta. ●Meeldetuletamise korral palub ja tänab. ●Oskab järgida reegleid söögilauas, rühmas. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab mõiste ÕIGE ja VALE tähendust. ●Rakendab iseseisvalt üldtuntud viisakusreegleid. ●Tunneb ja järgib lauakombeid, põhjendab lihtsamate lauakommete vajadust. ●Põhjendab rühmareegleid ja täidab neid meeldetuletamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab mõistete hea-halb, õige-vale, ausus tähendust. ●Oskab järgida viisaka käitumise reegleid. ●Tunneb ja järgib lauakombeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust. ●Kontrollib käitumist vastavalt viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel. ●Kasutab õigesti mõisteid: hea-halb, õige-vale, aus-ebaaus. ●Oskab käituda erinevates kohtades (kauplus, teater, kirik, kalmistu). ●Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab sõbrale või ütleb küsimisel oma sõbra nime. ●Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab oma sõpru nimepidi. ●Püüab haiget saanud sõpra lohutada. ●Oskab andeks paluda ja leppida. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. ●Oskab omaalgatuslikult sõpra lohutada ja abistada. ●Oskab andeks paluda, andeks anda ja leppida. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab luua ja hoida sõprussuhet. ●Oskab rõõmustada koos teistega ja lohutada kui vaja. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab, mida tähendab sõprus. ●Loob ja hoiab sõprussuhet, kirjeldab sõbraks olemist ning sõber olla. ●Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.

			<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab kuulnud muinasjuttude ja juttude põhjal hea ja halva tähendust. 		
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus		<ul style="list-style-type: none"> ●Jagab sõpradega oma mänguasju. ●Hoolib mängukaaslasest. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab ja nimetab enda ja teiste emotsioone (rõõm, kurbus, viha, üllatus, hirm). ●Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, viha, mure). ●Näitab üles valmisolekut olla abivalmis. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab arvestada teistega. ●Oskab kirjeldada oma tundeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab ja mõistab enda ja teiste emotsioone (hirm, kurbus, üllatus, viha, rõõm) ja kirjeldab neid. ●Tuleb toime tugevate emotsioonidega, lahendab konflikte sõnaliselt. ●Kuulab lühiajaliselt oma kaaslast. ●Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda. ●Kasutab ohutult terariistu (nuga, kahvel, käärid, naaskel).
Suhtumine erinevustesse		<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab eristada tumedanahalist ja heledanahalist inimest. ●Muinasjutu põhjal eristab hea ja halva tähendust. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab ja kirjeldab inimeste erinevusi (vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, kargud, ratastool). ●Kirjeldab inimesi välimuse järgi, toob välja erinevused (kasv, juuste värv). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab suhelda erivajadusega lapsega, on tähelepanelik ja salliv. ●Suhtub säbralikult oma rühmakaaslastesse, aitab abivajajat. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Arvestab oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi. ●Selgitab erinevate abivahendite (prillid, ratastool, kaldteed, kargud) vajadust. ●Pakub vajadusel abi erivajadusega inimesele oma võimete piires.
Ehitised		<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb tuttavaid asutusi kodukohas. ●Nimetab mõned maja osad (aken, uks). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab maja (seinad, katus, uks, aknad, korsten), teab ruumide otstarvet. ●Räägib oma kodumaast: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab kirjeldada erinevaid maja tüüpe. ●Teab vajalikke sisustus-vahendeid, iseloomustab oma kodu sisustust.. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab vanaaja kodu ja selle sisustust, nimetab kõrvalhooneid ja nende otstarvet. ●Teab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (kivi, puit). ●Oskab nimetada teenindusasutusi ja

			<p>nende sisustus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ●Orienteerub lasteaia ruumides, teab nende otstarvet. ●Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid. ●Tunneb lasteaia matkarada, nimetab seal asuvaid objekte. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke töömehi, masinaid, materjale. ●Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi. 	<p>teab nende vajalikkust.</p> <ul style="list-style-type: none"> ●Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (tervisekeskus, katlamaja, kool, lasteaed jt).
Kodumasinad	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb pildilt tuntumaid kodumasinaid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid. ●Tunneb ära heliplaadilt tuleva mõninga kodumasinahääle. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab ja kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat, oskab mõningaid kasutada. ●Oskab kirjeldada nendega seotud ohte. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab kodumasinaid. ●Teab nendega seotud ohte. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat. ●Teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.
Sõidukid	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel sõidukitele (auto, buss, lennuk, rong). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Jalutuskäigul tunneb ja näitab autosid. ●Matkib sõidukite hääli. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Eristab ja kirjeldab erinevaid õhus, maismaal ja vees liikuvaid ühissõidukeid. ●Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada ja kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraana, prügiauto, teerull, traktor, liivapuistur).
Jäätmed	<ul style="list-style-type: none"> ●Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Viskab paberi prügikasti. ●Osaleb looduses koristuspäevadel. ●Hoiab õueala prahist puhtana. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Põhjendab, miks visatakse prügi prügikasti. ●Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse. ●Kasutab jääkmaterjale oma meisterdamistes ja 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, miks on vaja prügi sorteerida. ●Teab asjade korduvkasutuse võimalusi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, miks on vaja prügi sorteerida. ●Oskab sorteerida lihtsamat prügi. ●Oskab kirjeldada asjade korduvkasutamise võimalusi (kilekotid, karbid). ●Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).

			mängudes.		
Tervise väärtustamine		<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb pildilt ära tervisliku toidu. ●Teeb meelsasti kaasa liikumistegevustes. ●Püüab riietuda vastavalt ilmastikule. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab tervist hoidvaid tegevusi. ●Selgitab, miks peab ennast pesema ja kammima. ●Selgitab, miks on vaja riietuda ilmale ja aastaajale vastavalt (vihmase ilma korral jalga kummikud; külmaga kätte soojad kindad, pähe müts ja kaela sall; päikeselise ilmaga pähe müts või rätik). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, mis on haigus, kuidas haigena käituda. ●Teab, kuidas olla terve. ●Teab tervist kahjustavaid tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. ●Teab, mis on haigus. ●Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist. ●Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, käterätt, hambahari).
Hammaste tervis	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja – pasta). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb ja teab hammaste hooldamise vahendeid. ●Harjab hambaid täiskasvanu abiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Peseb hambaid täiskasvanu suulisel juhendamisel. ●Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, närimiskummi närimine, hambaarsti kälastamine, tervislik toitumine). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab hammaste hooldamiseks vajalikke vahendeid ja tegevusi. ●Jälgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab, miks tekivad hambaaukud. ●Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada toiduaineid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev (juur-, aed- ja puuviljad, teraviljatooted). ●Teab, et maiustustega liialdamine rikub 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. ●Nimetab toiduaineid, millega piiri pidada 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (kohupiim, leib, sai, piim, munad). ●Nimetab toiduaineid, milliseid on vaja iga päev süüa rohkem, milliseid vähem.

			söögiisu.	(maiustused).	
Inimkeha tundmine	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab erinevaid kehaosi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab kehaosi ja teab nende vajalikkust. ●Osutab küsimisel südamele, kopsule, ajule. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab tüdruku ja poisi erinevust. ●Tunneb oma keha. ●Oskab nimetada elutähtsaid organeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab, mis on südame, aju ja kopsude kõige olulisem ülesanne. ●Teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. ●Nimetab erinevaid meelelundeid (kuulmis-, nägemis-, haistmis-, maitsmiselundid). ●Teab poisi ja tüdruku erinevusi.
Ohutus ja turvalisus	<ul style="list-style-type: none"> ●Tutvub tervisele ohtlike esemetega. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab ohtlikke esemeid. ●Tunneb pildilt ära ohtliku tegevuse. ●Tutvub hädaabinumbriiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Järgib kokkulepitud rühmareegleid. ●Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud. ●Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud. ●Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna. ●Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. ●Teab hädaabinumbrit 112. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab hädaabinumbrit 112, oskab seda kasutada. ●Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud talvel-suvel, toas-õues. ●Teab kaitsevahendeid: kiiver, kaitsmed, prillid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada ohtusid lasteaeda ümbritsevas liikluskeskkonnas. ●Tunneb turvalise käitumise reegleid erinevates situatsioonides ja keskkondades. ●Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. ●Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus). ●Teab, kuidas käituda eksinuna linnas, maal, metsas.
Kodukoha loodus: veekogud, mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel lillele, puule, murule. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada tuntud koduloomi. ●Oskab nimetada metsloomi. ●Matkib loomade häälsusi. ●Nimetab loomadele iseloomulikke tunnuseid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada kodukoha kõige olulisemat veekogu (järv, jõgi). ●Eristab okaspuid lehtpuudest. ●Eristab ja nimetab vahtrat ja kask (tunneb lehe kuju). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab kodukoha loodust. ●Oskab leida looduses märke loomadest, lindudest, putukatest. ●Tunneb metsas kasvavaid seeni, 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab kirjeldada kodukoha loodust (järved, oja, allikas, jõgi, park, mets, aas). ●Põhjustab, miks on vesi inimestele, loomadele, taimedele vajalik. ●Nimetab veekogusid: allikas, tiik, oja, järv, jõgi, meri, ookean ja kirjeldab neid. ●Nimetab metsloomi ja kirjeldab

		<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb konna ja kala. ●Tunneb rõõmu looduses viibimisest. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada tuntumaid seeni ja neid kirjeldada. Nimetab seene osad: kübar ja jalg. ●Tunneb ja kirjeldab tihast ja varblast, nimetab linnu kehaosad – pea, keha, tiivad, nokk, jalad. 	<p>marju.</p> <ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada teravilju. 	<p>neid.</p> <ul style="list-style-type: none"> ●Teab ja nimetab kodukoha põldudel kasvavaid teravilju. ●Selgitab, kuidas seemned levivad niidistiku abil, miks seeni lõigatakse noaga.
<p>Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab tuttavaid kodu- ja metsloomi, leiab neid märguasjade seast ja pildilt. ●Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab näidata looma kehaosi. ●Tunneb ära tuttava linnu. ●Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada erinevaid kodu- ja metsloomi, kirjeldab nende välimust, ütleb, kus nad elavad (koer elab kuudis, jännes metsas, küülik puuris). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada loomi, kirjeldada välimust, elukohta. ●Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel. ●Teab kahepaikseid, kalu. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja- viisiga loomi, kirjeldab nende välimust. ●Põhjendab loomade erinevust maakera erinevatel poolkeradel, iseloomustab taimestikku. ●Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks. ●Nimetab tuntud rändlinde. ●Põhjendab, miks mõned linnud lendavad lõunamaale. ●Nimetab tuntud paigalinde ja kirjeldab neid, nende toitumist ja eluviisi.
<p>Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb ära lepatriinu. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab tuttavaid putukaid: lepatriinu, liblikas, sipelgas, mesilane. ●Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab erinevaid putukaid ja oskab neid iseloomustada. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku. ●Teab putukate kasulikkusest ja kahjulikkusest.
<p>Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel lillele, puule, murule. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab tuntumaid puu- ja köögivilju. ●Oskab osutamise 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab metsa erinevatel aastaegadel. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada metsas ja aias kasvavaid taimi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab erinevaid elukooslusi: mets, soo, raba, niit.

välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel tuntumatele aed- ja puuviljadele. 	korral nimetada tuttavaid lilli.	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab tuttavaid köögi- ja puuvilju, teab, mida nendest saab valmistada. ●Eristab ja nimetab aias ja metsas kasvavaid tuttavaid puid, taimi, lilli ja marju. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, kuidas külvatakse kevadel seemned ja sügisel saadakse saak. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab aias kasvavaid puid ja taimi ja nende vilju. ●Nimetab tuntumaid aias kasvavaid kevad-, sügislilli ja kirjeldab neid. ●Nimetab 3-4 lehtpuud ja nende vilju. ●Loetleb puu osad: tüvi, võra, oksad, juured. ●Nimetab metsas kasvavaid taimi ja kirjeldab neid.
Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel päikesele. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab iseloomustada ööd (on pime). ●Oskab iseloomustada päeva (on valge). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Eristab ning nimetab ööd ja päeva, selgitab nende erinevust. ●Selgitab, kuidas mõjutab öö ja päeva vaheldumine loomade ja taimede elu (enamus magavad öösel, jahti peab öökull, taimed puhkavad). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Eristab päeva osasid. ●Oskab kirjeldada tegevusi erinevatel päevaosadel, aastaegadel. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel iseloomulikele tegevustele erinevatel aastaegadel (talv, suvi). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe). ●Tunneb ära erineva aastaaja. ●Teab talveund magavaid loomi (karu, siil). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb pildilt ära vastava aastaaja, nimetab aastaajale olulised tunnused ja tegevused. ●Kirjeldab lehtpuud erinevatel aastaegadel. ●Nimetab põhjused, miks osad loomad jäävad talveunne ja linnud rändavad lõunamaale. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi eri aastaegadel ja muutusi looduses. ●Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi erinevatel aastaegadel. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega, kirjeldab neid. ●Nimetab inimeste tegevusi olenevalt aastaajast. ●Nimetab loomade, lindude iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast. ●Teab aastaaegu.
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> ●Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab ilmastikunähtusi (äike, tuul, udu, vihm, 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab kirjeldada inimeste tegevust, riietumist vastavalt 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab ilmastikunähtust seoses aastaegadeaga.

	ja häälega ilmastikunähtusi (vihma- ja lumesadu, tuule puhumine).	lund, vihma, päike paistab).	vikerkaar) ja kirjeldab neid. <ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab ilmastiku muutuste seost taimede, loomade ja inimestega (lehed langevad, loomad jäävad talveunne, karvavahetus loomadel, inimesed riietuvad soojemalt). ●Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. 	aastaajale. <ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab ilmastiku-nähtusi vastavalt aastaajale. 	
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	<ul style="list-style-type: none"> ●Teeb koos täiskasvanuga lihtsamaid töid looduses (lindudele toidu panemine, puukste ja prahi korjamine õues). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Matkib täiskasvanu eeskujul lihtsaid toiminguid looduses (lindude toitmine, puukste koristamine). ●Teab, et asjata lilli, oksti ei murta. ●Oskab säästa veetarbimist. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses. ●Põhjustab, miks visatakse prahi prügikasti. ●Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida. ●Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule). ●Teab, et inimene saab talvel loomi aidata (linde ja loomi toita). ●Mõistab puude ja muude taimede istutamise vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, kuidas säästvalt kasutada loodusvarusid. ●Teab, kuidas loomi ja linde talvel aidata. ●Teab prügi sorteerimise vajalikkusest. ●Osaleb looduse korrastamises 	<ul style="list-style-type: none"> ●Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ja käitub seda säästvalt. ●Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele. ●Teab, kuidas loomi, linde talvel aidata ja oskab seda teha. ●Teab, kuidas inimese hüljatud looma aidata. ●Soovib osaleda looduse korrastamises.
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete		<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab soojale ja külmale veele. ●Leiab lähiümbrusest 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab vee, õhu, valguse tähtsusest taimedele, 	<ul style="list-style-type: none"> ●Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

<p>tähtsus taimedele ning loomadele</p>		<p>liiva, mulda, kive. ●Teab vee tähtsusest inimesele, loomadele ja taimedele.</p>	<p>valgust, õhku ja toitu. ●Oskab kirjeldada temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele (jääh, lume muutumine veeks soojuse toimet, looduse tärkamine kevadel, uinumine sügisel, loomade karvavahetus, talveuni, aastaegade vaheldumine).</p>	<p>loomadele ja inimestele.</p>	
<p>Valgusfoor ja tänava ületamine</p>		<p>●Teab valgusfoori ja tulede tähendust. ●Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee.</p>	<p>●Teab valgusfoori tulede tähendust ja süttimise järjekorda. ●Selgitab, miks teedel ja tänavatel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid. ●Teab, kuidas sõiduteed ületada (ülekäigurajalt koos täiskasvanuga). ●Teab, et jalgrattaga tohib laps sõita teel vaid koos täiskasvanuga.</p>	<p>●Teab teed kodust lasteaeda. ●Teab ohutu liiklemise reegleid. ●Teab liiklemise erinevusi maal ja linnas.</p>	<p>●Kirjeldab oma teekonda kodust lasteaeda. ●Teab, kuidas ületada teed, ristmikku. ●Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.</p>
<p>Liiklusmärgid</p>		<p>●Teab liiklusmärkide tähtsust.</p>	<p>●Teab nimetada liiklusmärke ja selgitada nende tähendust (ülekäigurada, bussipeatus).</p>	<p>●Tunneb jalakäijatele mõeldud liiklusmärkide tähendusi. ●Teab viisakast liiklemisest ja viisakusest ühissõidukist väljudes.</p>	<p>●Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes. ●Teab rulluisukude, rulaga, rattaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud paigad).</p>

				dukis. ●Teab turvalisuse nõudeid.	
Sõidukid	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb eriotstarbelisi sõidukeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. ●Põhjustab kiivri kasutamise vajalikkust jalgrattasõidul, teab õuealal sõitmise reegleid (ühesuunline, kiivriga). ●Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. ●Oskab nimetada võimalikult palju erinevaid sõidukeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Eristab eriotstarbega transpordivahendeid. ●Teab neil autodel kasutatavaid mehhanisme (sireen, vilkur, tehnilised vahendid).
Helkur, turvatool ja -vöö	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab küsimisel helkurile. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab helkuri kasutamise vajalikkust. ●Kannab jalgrattaga sõitmisel kiivrit. ●Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Põhjustab helkuri kandmise vajalikkust, kus ja kuidas. ●Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. ●Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes (vihm, libedus, udu, tuisk). ●Konstrueerib või ehitab kodu ja lasteaia teel olevaid hooneid (kasutab jääkmaterjale). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab helkuri vajalikkusest, kannab helkurit. ●Teab turvatooli, turvapadja, turvavöö vajalikkusest autos. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab helkuri vajalikkust. ●Teab turvatooli ja -vöö vajalikkust. ●Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

Valdkond Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Sisuplokid	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
Suhtlemine	<ul style="list-style-type: none"> •Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise alal. •Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut. •Kasutab suheldes osutamist koos üksikute sõnadega. •Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, hääliksuse või 1-2sõnalise ütlusega. 	<ul style="list-style-type: none"> •Osaleb dialoogis. •Väljendab oma soove ja vajadusi. •Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. •Kommenteerib enda või kaaslase tegevust. •Püüab kasutada kõnes žeste, näoilmet. •Osaleb piltide järgi jutustamisel. •Loeb peast või kordab järele 1-2realist luuletust. 	<ul style="list-style-type: none"> •Algatab ise aktiivselt suhtlust. •Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. •Suhtleb meelsasti ja palju eakaaslastega, kasutades erinevat suhtlusstiili, intonatsiooni ja hääletugevust. •Jutustab möödunud sündmustest või hiljuti kogetud emots. kogemusest 3-5 ütlusega. •Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta 1-2 lauset, andes edasi sündmusi. •Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata ütlustega. •Loeb peast 4-8 realisi liisusalme, luuletusi •Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega. •Kasutab iseseisvalt mõningaid viisakusväljendeid 	<ul style="list-style-type: none"> •Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta. •Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. •Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega. •Annab edasi kuulnud teksti sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste, korralduste abil. •Jutustab pildi või kogemuste põhjal seotud lausetega. •Jutustades seob lauseid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja. •Suunab kõnega kaaslase tegevust ja annab sellele hinnanguid. 	<ul style="list-style-type: none"> •Räägib iseendast, esitab täiskasvanu kohta küsimusi. •Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti. •Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega. •Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. •Räägib vestlustes läbimõeldult vastavalt vajadusele. •Jutustab pildi järgi: annab edasi põhisisu ja olulised detailid, täiendab teksti sisu oma teadmiste ja kogemuste põhjal. •Jutustamisel jälgib sündmuste järgnevust, parandab ja täpsustab. •Valib vestluses ja vastavas olukorras intonatsiooni ja sõnu. •Mõistab kaudseid ütlusi. •Loeb peast luuletusi, näidendi teksti.

<p>Grammatika</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid. ●Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhulikult mõne sõna puhul. ●Kasutab sõnu enamasti ühes vormis, üksikuid sõnu juhulikult 2-3 vormis. ●Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus, kuuluvus, asukoht, omadus, subjekti-objekti suhe. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5sõnalisi lihtlauseid. ●Kasutab kõnes õigesti erinevaid käändevorme. ●Kasutab kõnes olevikku ja minevikku. ●Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid. ●Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid ja suhteid väljendavaid rindlauseid. ●Kasutab õigesti lihtmineviku vorme. ●Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu. ●Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid. ●Ühildab sõnu arvus ja käändes. ●Kasutab kõnes õigesti enamiku nimisõnade käändevorme mitmuses. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme. ●Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutab neile. ●Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes. ●Räägib oma kogemustest põimlauseetega. ●Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante. ●Kasutab kõnes õigesti saav, rajav, olev-käänete vorme. ●Ütleb sõnu ja lauseid ainsuses ja mitmuses. ●Väljendab õigesti ajasuhteid. ●Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi.
<p>Sõnavara</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (u 50) tuttavas situatsioonis. ●Kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja määrsõnu. ●Mõistab sõnu ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras (rohkem kui 50). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab kõnes nimi- ja tegusõnu. ●Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähist. Omadussõnu. ●Kasutab mõningaid üldnimetusi. ●Kasutab tagasõnu ruumisuhete tähistam. (all/peal/sees/ees/taga). ●Mõistab kõnes objektide detailide 	<ul style="list-style-type: none"> ●Osutab või rühmitab sõnale vastavaid objektide, pilte, kasut. kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi ●Kasutab kõnes esemete, asjade, objektide osade/detailide nimetusi (koer-käpad, saba; autorattad, rool). ●Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu ja tuletisi, vajadusel moodustades uusi sõnu 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme. ●Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu. ●Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi. ●Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu. ●Nim. ühe õpitud kateg. piires vähemalt 2 sõna. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Teab ja kasutab samatähenduslikke sõnu. ●Mõistab sõnade tähenduste erinevusi. ●Seletab kujundlike väljendite tähenduse oma sõnadega, toob enda kogemusega seotud näiteid. ●Kirjeldab ja iseloomustab inimest ja tema tegevust. ●Räägib õigesti,

		nimetusi (käpad, saba, rool).			kasutades tegusõnu vastavalt nende tähendusele.
Hääldamine	<ul style="list-style-type: none"> •Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. •Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kasutab kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes. •Hääldab õigesti enamikke häälikuid. 	<ul style="list-style-type: none"> •Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. •Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades. •Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-4silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. •Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid. •Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> •Kordab järele ja häälib ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> •Hääldab õigesti kõiki häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu. •Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. •Hääldab õigesti võõrhäälikuid.

<p>Kirjalik kõne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab vaadata pildiraamatut üksi ja koos täiskasvanuga. ●Oskab pilte kommenteerida. ●Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste. ●Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (tass-kass). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. ●Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades ja määrab selle asukoha sõnas (alguses, keskel, lõpus). ●Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. ●Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga. ●Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (oma nime). ●Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Häälib täiskasvanu abiga 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. ●Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. ●Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu. ●Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (poe-, tänavanimed, sildid). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Häälib täiskasvanu abiga 1-2silbilisi sõnu, kasutades abivahendeid. ●Määrab hääliku asukoha sõna alguses, keskel, lõpus. ●Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu. ●Loeb sõnu kindlas situatsioonis. ●Tunneb ja kirjutab tähti. ●Veerib pikemaid sõnu aimamisi. ●Häälib õigesti 1-2 silbilisi sulghäälikutega sõnu. ●Kuuleb ja eristab lühikesi ja pikki häälikuid. ●Paneb kirja sõnas häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedena. ●Jagab lause sõnadeks, kasutades abivahendeid. ●Muudab täiskasvanu eeskujul sõna välteid. ●Eristab luuletust, jutukest, muinasjuttu.
-----------------------------	---	---	---	--	--

Valdkond Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Teema	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<ul style="list-style-type: none"> •Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi hulgaks. •Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks. •Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on?. 	<ul style="list-style-type: none"> •Rühmitab esemeid ühise tunnuse alusel. •Rühmitab kahesugused esemed ühise tunnuse alusel (pallid ja klotsid, värvuse järgi – punased klotsid, punased pallid). •Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. 	<ul style="list-style-type: none"> •Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). •Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui. •Tutvub arvudega 10ni. 	<ul style="list-style-type: none"> •Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. •Oskab nimetada antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu. •Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab. •Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab. •Tunneb numbrimärke. 	<ul style="list-style-type: none"> •Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste alusel (suurus, värvus, kuju, otstarve). •Mõtestab arvude rida 12ni. •Tunneb ja kirjutab numbreid 0-10ni. •Nimetab etteantud arvule eelneva ja järgneva arvu. •Moodustab uue hulga esemete lisamisel või äravõtmisel. •Liidab ja lahutab 10 piires, tunneb ja kasutab matemaatilisi märke +, -, =. •Koostab etteantud hulga järgi matemaatilisi jutukesi.

<p>Suurused ja mõõtmine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike). ● Eraldab juhendamise abil hulgast suurema, väiksema. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Võrdleb esemeid suuruse, pikkuse, laiuse järgi. ● Tunneb ära, milline kahest esemest on suurem-väiksem, pikem-lühem. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Järjestab esemeid kõrguse järgi: kõrgem-madalam. ● Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Järjestab kuni 5 eset suuruse järgi. ● Hindab kaugust silma järgi. ● Mõõdab pikkust, laiust, kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega. ● Järjestab raskuse ja paksuse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Teab ja kasutab mängutegevuses: pikkusmõõte: cm/m/km; massimõõte: g/kg; mahumõõtu: l; rahaühkuid: kroon/sent. ● Mõõdab pikkust, raskust, vedelikku kokkulepitud mõõtevahenditega (nöör, pulk, mõõdulint, joon-laud, sammud, kaal, nõu). ● Nimetab ja võrdleb esemeid: pikem-lühem-ühepikkused; laiem-kitsam-ühelaiused; suurem-väiksem-ühesuurus; paksem-peenem-ühepaksused; madalam-kõrgem-ühekõrgused.
<p>Geomeetrilised kujundid</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Leiab katsetuste teel samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. ● Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid (ring, ruut). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Tunneb ära ringi. ● Eristab kolmnurka ja nelinurka. ● Oskab leida sarnaseid esemeid ümbritsevast keskkonnast. ● Proovib kujundada mustririda. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Näeb ja oskab kirjeldada kujundite (ring, ruut, kolmnurk, ristkülik) sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbrusest. ● Koostab lihtsamat mustririda (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. ● Samastab kujundi esemega (ruumilise). ● Rühmitab kujundeid järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Eristab tasapinnalisi kujundeid: ruut, ring, ristkülik, kolmnurk. ● Eristab ruumilisi kujundeid: kuup, kera, risttahukas, püramiid. ● Oskab kujundeid kirjeldada. ● Koostab kujunditest pilte. ● Moodustab erinevaid vahendeid kasutades uusi kujundeid (pulgad, kõrred, paelad).

<p>Orienteerumine ajas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab ööd ja päeva. • Nimetab tegevusi hommikul ja õhtul. • Kirjeldab tegevusi eile ja täna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid ööpäeva osi (hommik, päev, õhtu, öö), toob näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel. • Kirjeldab tegevusi ja sündmusi EILE-TÄNA-HOMME. • Nimetab kõik aastaajad, kirjeldab peamisi tunnuseid ja laste tegevusi eri aastaegadel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja päeva. • Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi. • Eristab mõisteid kiiresti, aeglaselt, varsti, hiljem, kohe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab kuude nimetusi ja enda sünnikuud ja päeva. • Nimetab aastaajad ja talve,- kevad,- suve- ja sügiskuud. • Nimetab õiges järjekorras nädalapäevad. • Toob küsimuste abil näiteid oma tegevuse kohta, kasutades mõisteid eile-täna-homme. • Määrab kellaega täistundides ja pooltundides. • Kasutab õigesti sõnu: enne-praegu, hiljem-varem, noorem-vanem.
<p>Orienteerumine ruumis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Paigutab juhendamisel esemeid üksteise sisse, peale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal-all, ees-tagas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Määrab enda või eseme asukoha teiste laste ja asjade suhtes kasutades sõnu: ees, taga, sees, peal, all, üleval, keskel. • Määrab vasakut ja paremat poolt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal. • Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi. • Oskab ise juhendada leidmaks tuttavaid objekte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteerub juhendamise järgi omandatud mõistete abil tasapinnal, ruumis, õuealal, tuttavas ümbruskonnas. • Kirjeldab asukohta teise eseme suhtes: kõrval, ääres, vahel, kohal, otsas jt.

Valdkond Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna *Kunst* sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Teema	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Kujutamine ja väljendamine	<ul style="list-style-type: none"> ●Julgeb osaleda kunstitegevuses. ●Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis. ●Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt. ●Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega. ●Jäljendab loodushääli, liikumisi ning matkib neid ka iseseisvalt. ●Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid. ●Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile. ●Kritseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb rõõmu kunstitegevustest. ●Oskab oma kritseldusele nime anda. ●Juhendamisel leiab sinise, kollase, punase ja roheline värvi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte lihtsaid elemente kasutades, neid täiendades ja keerukamaks muutes, on ka teistele äratuntavad. ●Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest. ●Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt. ●Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid. ●Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab oma töö loomisel inspiratsiooni- allikana ümbritsevas toimuvaid muutusi, sündmusi. ●Juhendamisel annab edasi loodusnähtuste, aastaegade ja muu ümbritseva iseloomulikke tunnuseid. ●Püsib töös valitud teemas, seda isikupäraselt tõlgendades. ●Paigutab esemed jm. kujutaval tööil suurussuhtest lähtuvalt. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Loob ja kombineerib geomeetrilistest kujunditest pildi. ●Väljendab antud teemal oma töös isikupära. ●Jutustab ja fantaseerib töö juurde loo. ●Rõhutab oma töös kõige tähtsamat värvi, suuruse või asukoha abil. ●Tausta ja pildi värvimisel annab edasi pildi meeoleolu, iseloomu. ●Töö kaunistamisel kasutab õpitud oskusi: triibud, jooned, täpid, pintslivajutused. ●Kujutab inimest erinevas liikumises: suusataja, uisutaja, jooksja jne. ●Kujutab asju, esemeid töös suurussuhtest ja kaugusest lähtuvalt. ●Tunneb värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).

<p>Kujundamine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kaunistab ruumilisi esemeid. ●Kaunistab tasapinnalisi esemeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Koostab lihtsatest elementidest (kahe elemendi vaheldumisega) mustri ribasid esemete kaunistamiseks. ●Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega. ●Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloon või templi abil selle omavalituse kohale esemel. ●Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikseid ümaraid või piklikke vorme. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata mustri moodustamisel. ●Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne. ●Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotiive-triibud (rütm), lilleornament. ●Aitab kujundada tähtpäevaks rühmaruumi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata. ●Teeb näidise järgi mustri. ●Kujundab rahvusmotiividest mustri: triibud, lilled, lilleornament, täpid, kriipsud. ●Kujundab iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud paberist või muust materjalist pilte ja kleebib alusele. ●Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet, paigutab sobivasse kohta. ●Aitab kujundada tähtpäevaga seotud ruumi, peolauda.
<p>Voolimine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju ja abistamisel rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin). ●Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini. ●Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Õpetajat jälgendades muljub, näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. ●Püüab teha jäljendeid voolimismaterjali. ●Proovib pöidlaga süvendit vajutada. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Õõnestab ümarvorme (kera, silinder) süvendit pöidlaga vajutades. ●Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja väljavenitades. ●Juhendamisel ühendab voolitud detaile omavalituse, moodustades neist terviku. ●Nii ümar- kui ka 	<ul style="list-style-type: none"> ●Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja arvestab voolides materjali eripära,omadusi. ●Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel. ●Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale arvestades nende eripära. ●Voolib erineva suurusega ümarvorme ja muudab neid erineva kujuga õõnesvormideks. ●Voolib juhendamisel ühest tükist väljavenitamise ja

			<p>piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.</p>	<p>ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid. • Ühendamisel silub detailide liitumiskohad. • Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta. 	<p>pigistamise teel erinevaid esemeid, asju, loomi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Silub juhendamisel detailide pinda ja ühenduskohti. • Valmistab õpetajaga uusi voolimissegusid (soolataigen). • Kasutab voolimispulka pinna kaunistamisel.
<p>Joonistamine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega. • Tõmbab juhendamisel jämedate joonistusmaterjalidega erinevaid jälgi. • Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab erinevate joonistusmaterjalidega erinevaid jälgi. • Joonistab erinevaid jooni püsides paberi piirides. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat. • Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja sõega, muutes joonte tihedust. • Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks, on natuurile sarnased, lähedased. • Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta. • Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi, joonistamisvahendit ja paberit rikkumata. • Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi). • Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne. joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda. • Kasutab erinevaid joonistusvahendeid: pliiatsid, kriidid, vildikad, süsi, pastellkriidid jne. • Värvib enamasti kontuuri ületamata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Joonistab kontuuriga kujutatavad objektid. • Värvib kujundid kontuuri ületamata. • Oskab värvimisel ja joonistamisel suunata käe liikumise suunda (värvipliiatsid, viltpliiatsid). • Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid. • Sobitab pindu kattes heledaid-tumedaid värve, peeni-jämedaid jooni.

<p>Maalimine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega. ●Juhendamisel tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe. ●Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammiga, templiga. ●Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jooni. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Proovib pintsliga erineva suunaga jooni tõmmata. ●Oskab katta paberi pinda. ●Trükib näpuvärvidega sõrmede ja käega. ●Katab templi iseseisvalt värviga. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu, loputab pintsli peale kasutamist. ●Teeb pintsli vajutuste ja –tõmmetega objektidele väikseid detaile(silmad, suu) või rütme. ●Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Juhendamisel helestab-tumestab värve, segab omavahel põhivärve. ●Suunamisel oskab valida kujutavast lähtuvalt tööle sobivat tausta. ●Pintsliga liigub paberil vabalt. ●Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli. ●Teeb pintsli trükki. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kasutab omandatud tehnilisi oskusi töö teostamisel. ●Segab värve uute toonide saamiseks. ●Annab värvidega edasi meeleolu, aasta-aegadele iseloomulikke tunnuseid. ●Kasutab töös erijämedusega pintsleid. ●Välidib värvide määrdumist. ●Loputab pintsli piisava sagedusega. ●Oskab orienteeruda paberil – nurgas, keskel, ääres. ●Hoiab korras oma töökoha.
<p>Meisterdamine</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Õpetaja juhendamisel eristab erinevat ehitus-, looduslikku tegutsemiseks pakutud materjali. ●Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale. ●Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke. ●Asetab paberist väljalõigatud kujundid liimiga kaetud paberile. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kortsutab iseseisvalt paberit. ●Rebib paberist tükikesi. ●Oskab aluspinda katta liimiga ja liimib erinevaid kujundeid. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Rebib ja lõikab paberit ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. ●Lükib paelale, lõngale auguga esemeid (helmed, nõõbid) kettide, kaunistuste jne valmistamisel. ●Voldib paberi pooleks, neljaks, kujundades nii kaardi, raamatu, liniku. ●Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning neid omavahel 	<ul style="list-style-type: none"> ●Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada. Iseseisvalt lõikab paberist joone järgi kujundeid. ●Rebib lihtsamaid kujundeid. ●Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega. ●Oskab kasutada kogu paberipinda töö 	<ul style="list-style-type: none"> ●Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel, sobitab neid. ●Meisterdab looduslikust materjalist. ●Rebib lihtsamaid kujundeid. ●Lõikab kääridega peenemate piirjoontega kujundeid. ●Käsitleb juhendamisel naasklit, haamrit, nuga, nõela. ●Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt lihtsa-

			ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.	paigutamisel. ●Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsamaid meisterdusi.	maid objekte. ●Põimib sirgetest ribadest lihtsa pinna (järjehoidja, linik). ●Punub palmikut, võilillepärگا. ●Kasutab suunamisel materjali otstarbekalt. ●Kasutab omandatud oskusi liivakastis mängides
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	<ul style="list-style-type: none"> ●Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid. ●Rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Oskab vaadelda pilti, raamatuillustratsioone. ●Vastab küsimustele piltide, illustratsioonide kohta. ●Näitab rõõmuga oma tööd teistele. ●Soovib rääkida oma tööst. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. ●Põhjendab, miks töö, pilt meeldib. ●Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud. ●Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödessa. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust. ●Põhjendab küsimustega suunamisel oma töös kasutatud värve, vorme, tehnikat. ●Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone. ●Tunneb teisi kunstiliike: maal, skulptuur. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Märkab pilte, maale või ümbruses olevaid objekte. ●Kirjeldab neid, tajub meeleolu. ●Jutustab loo, mida näeb antud pildil, fotol – mis juhtus enne, mis juhtub pärast. ●Jälgib raamatu illustratsioone, fotosid, pilte ja loob oma variandi. ●Annab oma tööle, kunstiteosele, skulptuurile hinnangu ja põhjendab suunamisel oma arvamust.

Valdkond Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna *Muusika* sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Teema	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
Laulmine	<ul style="list-style-type: none"> ●Kuulab ja jälgib õpetaja laulu. ●Püüab õrnalt kaasa häälitseada. ●Jäljendab õpetaja häält. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Huvitub laululistest tegevustest, püüab õpetajaga kaasa laulda. ●Osaleb laulude esitamises. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laulab rühmaga samas tempos. ●Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule. ●Laulab lõbusalt sõnu selgelt hääldades. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laulab vaba ja loomuliku häälega. ●Laulab tuttavaid laule vahelduvalt häälega ja mõttes. ●Oskab laulda õpitud laule üksi kui ka ansamblis. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule. ●Oskab teadlikult kuulata ja juhtida oma häält. ●Tutvub paari JO-LE-MI astmega. ●Oskab improviseerida meloodia antud tekstil.
Muusikalis-rütmiline liikumine	<ul style="list-style-type: none"> ●Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (keerutab, lehvitab, tammub). ●Oskab liikuda vahenditega (lumepallid, linnud, lumehelbed, lipud jne). 	<ul style="list-style-type: none"> ●Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit. ●Oskab sooritada tantsuliigutusi kogu rühmaga. ●Osaleb laulumängudes. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (loov liikumine). ●Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente. ●Oskab orienteeruda ruumis liikumisel läbisegi. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite põhjal (tempo, dünaamika, register) arvestades pulssi ja meetrumit. ●Õpib uusi tantsusamme ja liigutusi ning esitab õpetaja seatud tantse. ●Oskab vastavalt muusikale moodustada paare, kolonne ja 3-liikmelisi ringe. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga. ●Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register), nt. kasutab kül- ja eesgaloppi ning hüpaksammu. ●Oskab sooritada omaloomingulisi liigutusi ka vahenditega.
Muusika kuulamine	<ul style="list-style-type: none"> ●Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast. ●Kuulab helilindilt või 	<ul style="list-style-type: none"> ●Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule. ●Kuulab helisid 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kuulab laulu ja muusikapala. ●Väljendab emotsionaalselt 	<ul style="list-style-type: none"> ●Kuulab laulu ja muusikapala huviga. ●Oskab kuulatud pala iseloomustada uute 	<ul style="list-style-type: none"> ●Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre: hällilaul, marss,

	looduses looma- ja linnuhääli, samuti linnahääli.	looduses helilindilt ja matkib neid liigutustega.	kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. <ul style="list-style-type: none"> •Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule. •Tutvub mõnede muusikaliste põhimõistetega: aeglane-kiire, kõrge-madal, vaikne-vali. •Tutvub rahvaloomingu ja rahvapillidega. 	väljenditega. <ul style="list-style-type: none"> •Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu. •Tutvub Eesti Vabariigi hümniga. •Tutvub uute mõistetega: helilooja, luuletaja. 	tantsuviis, rahvalaul. <ul style="list-style-type: none"> •Õpib kuulama süvenenumalt instrumentaalpalu ja laule iseloomustades neid sügavamalt. •Õpib edasi arendama loomingulist initsiatiivi-annab kuulnud palale nime ja mõtleb liigutusi vastavalt muusika iseloomule. •Tutvub mõne helilooja ja tema loominguga. •Tutvub uute mõistetega: koorijuht, dirigent, laulupidu. •Tutvub põhjalikumalt rahvapillidega: kannal, torupill.
Pillimäng	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib õpetajaga kaasa kehapillil. •Tutvub lihtsate rütmipillide ja nende mänguvõtetega. 	<ul style="list-style-type: none"> •Mängib muusikat kuulates, liikudes või lauldes kaasa kehapillil, kõlapulkadel, marakatel, kõrinatel, kõrinapallidel või rütmivasaratel. 	<ul style="list-style-type: none"> •Mängib rütmipille (kastanjett, tamburiin, trumm, kuljused, kõlakarp) muusika kuulamise, liikumise või laulmise saateks. •Eristab kuulates neid tämbri järgi. •Tutvub meloodiapillidega (ksülofon, metallofon). 	<ul style="list-style-type: none"> •Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele nii rütmi- kui ka meloodiapillidel. •Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. •Tutvub uute rütmipillide ja nende mänguvõtetega (kõlatoru, guiro, taldrikud, reko-reko). 	<ul style="list-style-type: none"> •Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele. •Mängib pilliansambelis. •Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, ksülofon, metallofon.

Valdkond Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna *Liikumine* sisu:

- 1) kehalise kasvatusalased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasisid andmist.

Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Teema	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
Liikumisteadmised	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult • Liigub õpetaja juhendamisel ohutult 	<ul style="list-style-type: none"> • Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses • Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab spordivahendite nimetusi ja kasutab erinevaid vahendeid • Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise 	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires • Talub kaotust võistlusmängudes • Mõistab hügieeninõuete olulisust 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele • Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid
Põhiliikumised	<ul style="list-style-type: none"> • Ronib, roomab üle väikeste takistuste • Kõnnib piiratud pinnal 	<ul style="list-style-type: none"> • Säilitab tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal • Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb kordinatsiooni tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi • Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses • Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisäülesandeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on kordineeritud ja rütmilised • Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu • Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga
Liikumismängud	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib koos juhendaja ning kaaslasega kõnni- ja jooksumänge 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib matkiva sisuga 1-2reegliga kõnni- ja jooksumänge 	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib 2-4 reeglina liikumismänge • Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes • Osaleb jõukohastes teatevõistlustes 	<ul style="list-style-type: none"> • Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine) • Mängib sportlike elementidega mänge • Organiseerib ise liikumismänge • Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud reeglitest

<p>Võimlemine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi • Jookseb veereva vahendi järel • Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslasega 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega • Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi • Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus • Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust nõudvaid harjutusi • Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes 	<ul style="list-style-type: none"> • Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti • Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu • Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu 	<ul style="list-style-type: none"> • Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui tänaval • Orienteerub väljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene • Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi
<p>Kelgutamine, suusatamine</p>	<p>Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel</p>	<p>Veab kelgul kaaslast</p>	<p>Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga • Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast 	<ul style="list-style-type: none"> • Käsitseb suusavarustust iseseisvalt • Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele)
<p>Tants ja rütmika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sobitab juhendaja abil liikumisi muusika järgi • Kõnnib jookseb, hüpleb muusika järgi 	<p>Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile • Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme • Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme 	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega • Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt ja aeglasele • Väljendab liikumise kaudu emotsioone • Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad)
<p>Vaba aeg ja loodusliikumine</p>	<p>Mängib vabamängus iseseisvalt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Matkab õpetajaga või vanematega looduses. • Teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis 	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab iseseisvalt mängu ja tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal • Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab sõita tõukerattaga ja kaherattalise rattaga • Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb iseseisvalt lasteaia mängu- ja spordiväljakul • Mängib lihtsamaid maastikumänge.

5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

5.1 Lasteaia õppeaasta

Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Aktiivne õppeperiood toimub 1. septembrist ja kestab 15. maini. 15.mai – 31.mai toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulisel õuetegevusel. Suvekuudel (juuni, juuli, august) lasteaed suvepuhkusel – (töötajate kollektiivpuhkus ja osaliselt tasustatav puhkus)

Lasteaias algab aktiivne õppeperiood 1. septembrist.

2-3 aastastel on esimene õppeaasta kuu kohanemisperiood – lapsed harjuvad lasteaiaiga.

5.2 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

5.2.1 Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

5.2.2 Rühma päevakava kinnitab õppeaasta alguses lasteaia juhataja.

5.2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab õpetaja lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

5.2.4 Rühma õppe- ja kasvatustegevus toimub nädalaplaani alusel, mis on kavandatud õpetaja poolt õppekavast lähtuvalt. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi.

Rühma nädalaplaanis on kajastatud:

- teema
- õpivaldkondade eesmärgid
- tegevusliigid
- mäng

5.2.5 Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

5.2.6 Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning õpetajate ja õpetaja abide kaasamist.

5.2.7 Lõimimine on õppe- ja kasvatustegevuste ühendamine tervikuks ja seoste loomine:

- valdkondades
- valdkondade vahel
- tegevustes

Lõimitakse järgmisi tegevusliike:

- Vaatlemine ja uurimine
- Kuulamine ja kõnelemine
- Lugemine ja kirjutamine
- Võrdlemine ja arvutamine
- Kunstiline tegevus
- Muusikaline tegevus
- Liikumistegevus

5.2.8 Laste vanusest lähtuvalt on õpetaja kavandatud lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste kestus 2-3 aastastel lastel 10-15 minutit, 3-5 aastastel 25 minutit ning 6-7 aastastel 35 minutit.

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi on rühma tegevuskavas alljärgnevalt:

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONNAD	PEDAGOOGI PLANEERITUD ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSED	TEGEVUSKORDI NÄDALAS				
		2-3a	3-4a	4-5a	5-6a	6-7a
Mina ja keskkond Keel ja kõne Matemaatika Kunst Muusika Liikumine	Kuulamine ja kõnelemine	2	2	2	2	2
	Lugemine ja kirjutamine		2	2	2	2
	Vaatlemine ja uurimine	1	1	1	1	1
	Võrdlemine ja arvutamine	1	1	1	2	2
	Liikumistegevused	2	2	2	2	2
	Muusikategevused	2	2	2	2	2
	Kunstitegevused	2	2	2	2	2
	Liiklusõpetus				1	1

5.3 Rühma aasta tegevuskava struktuur

Õppe- ja kasvatusprotsessi aluseks on rühma aasta tegevuskava, mille on kavandanud õpetajad ja milles sisalduvad:

5.3.1 Rühma meeskond

5.3.2 Rühma iseloomustus

Iseloomustuses kajastub laste vanuseline ja sooline koosseis, laste huvid, individuaalsus, erinevad kultuuritraditsioonid, rühma kombed.

5.3.3 Õppetegevuse korraldus

5.3.4 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine:

- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted,
- teemad kuude kaupa,
- aastaplaan – ainevaldkondade õppesisu kuude lõikes,
- üritused, õppekäigud.

Lastele ja peredele ürituste organiseerimisel lähtutakse käsitlusele tulevatest teemadest, laste vanusest ja lastevanemate soovidest ning lasteaia traditsioonilistest üritustest.

5.3.5 Laste arengu hindamine

Õpetajad planeerivad lapse arengu hindamise ja arenguveestluste läbiviimise ajalise jaotuse õppeaasta jooksul.

5.3.6 Töö erivajadustega lastega

Individuaalne arenduskava koostatakse koostöös liikumis- ja muusikaõpetajaga oktoobrikuu jooksul.

5.3.7 Koostöö lastevanematega

Õpetajad planeerivad õppeaasta jooksul läbiviidavad lastevanemate koosolekute ajad ja käsitletavat teemasid, arenguveestlused lastevanematega, üritused.

6. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, ning korraldus

6.1 Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lastevanemaga.

6.2 Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatustehingust. Õpetajad viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õpetaja suunatud tegevustes.

6.3 Lapse arengu jälgimiseks ja hindamiseks võttis pedagoogiline nõukogu vastu ühtse lapse arengu hindamise tabeli (LISA 1). Kaks korda aastas, sügisel ja kevadel, täidab õpetaja arengutabeli. Lapse arengu hindamisel kasutatakse:

- vaatlusmeetodit
- intervjuud

Rühmaõpetaja tutvustab lastevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust lastevanemate koosolekul.

6.4 Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

6.5 Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitleta kõigile kohustuslikuna, vaid üldtunnustatud tähistena, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi.

6.6 Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

6.7 Vähemalt üks kord õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, mis:

- 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

6.8 Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

6.9 6–7a. laste koolivalmiduse hindamist viib läbi Leie Põhikooli logopeed/eripedagoog. Koolivalmidust uuritakse kahe osatestiga: detsembris toimub individuaalne intervjuu ning aprillis joonistamise test. Testide tulemuste põhjal selgitatakse välja, missugusel tasemel on koolieelikute mälu, mõtlemine, peenmotoorika.

6.10 Et tagada lapse sujuv üleminek lasteaiast kooli, täidab rühmaõpetaja iga koolimineva lapse kohta individuaalse koolivalmiduse kaardi. Selle põhjal toimub arenguvestlus koolimineva lapse vanemaga (LISA 2).

Hinnatavad üldoskused

Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mängu liigid	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
Loovmäng					
Rollimäng	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps algatab ise loovmängu. ●Osaleb mängus eakaaslaste ja täiskasvanuga. ●Valib mänguks sobivaid vahendeid. ●Täidab koosmängus kõrval- või pearolli. ●Oskab kanda varasematest mängudest tutvavaid mängulisi toiminguid uude mängu. ●Leiab ja kasutab asendusmänguasju. ●Saadab mängulisi toiminguid sõnadega. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps võtab endale teatud rolli ja tegutseb rollile vastavalt. ●Laps leiab mängukaaslased ning koosmängus õpib arvestama nendega. ●Erinevaid rolle mängides räägib laps erineva hääletooni ja ilmekusega. ●Ümbritsevate esemete ja materjalide hulgast leiab laps asendusmänguasju. ●Laps suhtub heatahtlikult teiste laste mängudesse neid mitte 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps võtab endale täiskasvanu teatud rolli ja tegutseb rollile vastavalt. ●Areneb iseseisvus rolli täitmiseks vajalike vahendite valikul ja loovus mänguliste toimingute sooritamisel. ●Lapsel kujuneb huvi teatud mänguteemade vastu. ●Üksi- ja koosmäng on omavahel tihedalt seotud, laps õpib mängima kõrvuti, segamata teisi, ning ühendama koosmängus 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps kasutab mängus erinevatest allikatest saadud kogemusi. ●Laps on iseseisev ja käitub vastavalt rollile. ●Oskab arutleda mängu käigu üle enne mängima hakkamist. ●Valib mänguks vajalikud vahendid ja loob mängukeskkonna. ●Vajadusel oskab lahendada konflikte. ●Tunneb elukutseid ja teab töö tähtsusest. ●Osaleb õppekäikudel erinevatesse asutustesse ja paikadesse. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps algatab erinevaid mängu, valib mängu teema. ●Laps arendab mängu sisu, rakendades oma teadmisi, kogemusi. ●Täidab mängus erinevaid rolle igapäevasest elust, kirjanduspaladest. ●Tegutseb ja käitub vastavalt rollile. ●Kasutab rollikõnet ja suhtlust. ●Kasutab mängus erinevaid vahendeid: asendus, ja mõttelised mänguasjad.
	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps mängib nähtud lavastusmängu või tuttava kirjanduspala põhjal rollimängu. ●Tunneb mängides tegutsemisrõõmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Jagab sõbraga mänguasja, vajadusel suudab seda sõbrale laenata. 	<ul style="list-style-type: none"> oma mänguhuve teiste huvidega. ●Laps räägib eri rolle mängides erineva hääletooni ja ilmekusega. ●Mängib koos kaaslastega kehtvamalt ja sõbralikumalt. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Käitub rollimängus vastavalt elukutsele. ●Laps teab käitumisreegleid. 	

<p>Lavastusmäng</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps tutvub erinevate ehitusmaterj. (erineva suurusega klotsid, mööbliesemed, looduslik matraj: liiv, lumi). ●Ehitab koos täiskasvanuga ja kõrvuti teise lapsega. ●Laps tegeleb ehitusmaterjalidega: tõstab, lükkab, laob, veab, patsutab, lammutab. ●Ehitab lihtsa hoone, torni, aia, tee, rongi, laua, voodi, tooli. ●Lapse käeliigutused alluvad silmade kontrollile. ●Mäng on püsiv ja sihikindel, laps kannatlik. ●Mängu lõppedes asetab juhendamisel asjad oma kohale. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps teab erinevaid lavastusi. ●Laps mängib lavastusmänge tuttava kirjanduspala põhjal. ●Laps õpib kasutama rollile iseloomulikke kujundlike vahendeid: liikumine, häälotsus, iseloomulike kehaosade esiletoomine. ●Laps tutvub ümbritseva eluga. ●Ehitab täiskasvanu ettenäitamisel ja oma fantaasia põhjal. ●Kasutab vajadusel erinevaid vahendeid ja materjale. ●Mängu lõppedes asetab vahendid oma kohale. ●Koos mängides saavutavad lapsed ühis-sed kokkulepped ehituste valiku ja 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps kuulab meelsasti täiskasvanu emotsionaalselt esitatud lühikesi lugusid. ●Ütleb üksikuid kergemaid lauseid, imiteerib kuulnud loo tegelaste häälotsusi, käitumist ja miimikat. ●Kasutab lavastusmängudes käpiknukke, peakatteid, mänguasju ja teisi sobivaid vahendeid ●Mõtleb iseseisvalt välja lavastusmängude süžeesid ning kasutab neis loovalt erinevaid väljendusvahendeid ja mänguasju. ●Laps on võimeline ehitusmängus peegeldama muljeid tegelikusest. ●Oskab mängida väikeste rühmadena, jagada omavahel ehitus- 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps kuulab tähelepanelikult kirjanduspala või muinasjuttu. Juttu võib lugeda nii õpetaja kui ka laps. ●Laps väljendab teksti selgesõnaliselt. ●Kasutab oma häält muutes intonatsiooni. ●Kasutab lavastusmängudes vahendeid: mask, peakatted, kostüümid, lauateatri vahendid, näpunukud, käpiknukud. ●Suudab iseseisvalt lavastada tuttavat lavastusmängu. ●Osaleb ühisüritustel, teatris. ●Valmistab ise käelises tegevuses vahendeid lavastusmänguks. ●Laps osaleb õppekäikudel ja oskab vaadelda objekti detailselt. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps saab aru kirjandusteose sisust, mille järgi saab esitada kindlaid rolle. ●Kujutab ette lavastuse tegelasi ja sündmusi. ●Väljendab tegelaste emotsioone. ●Jälgib sündmuste kindlat järjekorda. ●Kasutab loovalt erinevaid vahendeid: sirmi, dekoratsioone, mänguasju, kostüüme, klotse, riideid, käpiknukke, näpunukke jne. ●Oskab koos tegutseda. ●Esineb julgelt. ●Laps kasutab mängus erinevaid ehitusmaterjale. ●Ehitab fantaasia, otstarbe, joonise põhjal. ●Kasutab mängus looduslikku materjali.
----------------------------	---	---	--	---	---

		<p>teostuse osas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kasutab loominguliselt konstrueerimisalaseid oskusi oma iseseisvas ehitismängus. 	<p>materjali, kooskõlastada mängutegevusi ja saavutada ühist tulemust.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ehitab iseseisvalt teatud teemal ja oma fantaasia põhjal. ● Esemete ehitamisel kasutab metallist, puidust, plastist detaile. ● Teeb enne tööle asumist plaane, mida ja kuidas ehitada. ● Laps huvitub töö 	<ul style="list-style-type: none"> ● Oskab samastada tõelist ehitist enda ehitatud maketiga. ● Mängib grupis, kus on liikmetel erinevad ülesanded. ● Ehitades erinevate vahendite ja materjalidega areneb lapse loovus ja mõtlemine. ● Õues mängides kasutab laps looduslikku materjali. ● Laps oskab mängida sõbralikult. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Oskab jagada tööülesandeid. ● Rakendab loovalt kogemusi, teadmisi ümbritsevast elust. ● Lahendab mängus probleeme, saavutab kokkulepped.
--	--	--	---	---	--

<p>Õppemäng</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps eristab, nimetab ja kirjeldab esemeid nende erinevate tunnuste põhjal (suurus, värvus, vorm). ● Leiab erinevaid esemeid ühesuguse tunnuse põhjal. ●Tajub esemeid mitme meelega. ●Orienteerub keskkonnas. ●Lapsel on arenenud tähelepanu, mõtlemine, koordinatsioon, peenmotoorika ja mälu. ●On soov ja huvi mängida erinevate mänguvahenditega. ●Lapsel on huvi mängu tulemuse vastu. ●Liigub ja tegutseb aktiivselt. ●Õpib ootama oma järjekorda. ●Juhendamisel paneb asjad oma kohale. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps mängib iseseisvalt lihtsamaid õppemänge. ●Laps tunneb erinevaid esemeid, helisid, maitseid. ●Võrdleb esemeid väliste tunnuste põhjal ja rühmitab neid vastavalt otstarbele. ●Laps on püsiv, tähelepanelik, keskendunud. ●Lapsel on arenenud reageerimiskiirus ja otsustusvõime. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Lapsel on arenenud vaatlusoskus, oskus täita täpselt mängureegleid. ●Suudab oma tähelepanu ja taju jaotada mitme tegevuse vahel. ●Oskab teha lihtsamaid üldistusi. ●Kirjeldab ja räägib esemetest, mida ta vahetult ei taju, vaid meenutab mälu järgi. ●Aktsepteerib reegleid, püüab neid ise jälgida ja samas jälgib nende täitmist ka teiste poolt. ●Eristab esemeid ja nende omadusi nägemise, kuulmise, haistmise ja kompimise põhjal. ●Võrdleb ja järjestab esemeid suurenevas või kahanevas järjestuses, leiab sarnaseid esemeid. ●Mängib iseseisvalt lihtsamaid õppemänge ja suudab mõnda neist teistele õpetada. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps kasutab varem õpitud teadmisi praktilise tegevusega õppemängudes. ●Oskab ise organiseerida mängu ja leida mängukaaslased. ●Peab kinni mängureeglitest ja täidab neid aususega. ●Oskab oodata oma järjekorda. ●Mängib erinevaid mängu ja oskab kasutada mänguvahendeid. ●Arvestab kaaslastega võistlusmängudes. ●Oskab võita ja kaotada. ●Laps tunneb mängust rõõmu. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Laps tunneb mängust rõõmu, keskendub mängule. ●Täidab mängu reegleid. ●Selgitab tuttavate mängude reegleid teistele. ●Vaatleb, võrdleb, rühmitab esemeid. ●Märkab erinevusi esemete tunnustes. ●Tunneb kirjelduse põhjal antud esemeid. ●Moodustab osadest terviku. ●Järjestab pildiseeriaid. ●Lõpetab situatsioonimängu ja põhjendab oma arvamust. ●Leiab mängus erinevaid lahendusi ja põhjendab valikuid. ●Mängib väikestes gruppides lauamänge. ●Mängib sõnamänge, koostab lühijutukesi, mõtleb mõistatusi. ●Tunneb rõõmu võidust ning talub võistlusmängus kaotust.
------------------------	---	---	--	--	---

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Lapse eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
<ul style="list-style-type: none"> ● Laps hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi. Keskonnast tuleva info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib lapse jaoks täiskasvanu. ● Laps keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele, sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam ● Laps tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis ● Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laps organiseerib tegevusi koos täiskasvanuga. ● Laps püüab osaliselt tegutseda üksinda. ● Laps keskendub lühikeseks ajaks. ● Laps proovib lahendada Probleeme. ● Laps oskab tegutseda konkreetsete asjadega. ● Laps saab aru reeglitest. ● Laps mängib koos kaaslastega. ● Laps oskab ennast väljendada. ● Laps osaleb loovtegevustes. ● Laps täidab lihtsamaid ülesandeid. ● Laps rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme omaduse või nimetuse järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laps tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi ● Laps reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust plaanides ja korraldades kasutama sisekõnet ● Laps hangib tänu oma keeleoskusele uut teavet, tema kõne toetub mälule ning võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme, saavutada kokkuleppeid ● Laps keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit. ● Laps järgib lihtsamaid reegleid. ● Laps huvitub võistlusemängudest ja tahab 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laps plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning viib alustatud tegevuse lõpuni. ● Laps suudab keskenduda tegevusele 20 minutit. ● Laps kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet. ● Laps kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks. ● Laps järgib ühistegevustes reegleid ning suudab neid selgitada. ● Laps kasutab sidusat kõnet. ● Laps osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes. ● Laps saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laps kavandab ja plaanib igapäevategevusi ja viib alustatud tegevuse lõpuni. ● Laps tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi. ● Laps reguleerib oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet (pidurdav, aktiveeriv roll). ● Tegutsedes arvestab laps eakaaslaste hinnangut ja võrdleb ennast teistega. ● Laps keskendub mitmele tegevusele ja on suuteline kestmaks. tahtepingutuseks ● Laps tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi. ● Laps suhtub õppimisse positiivselt: õpib, uurib,

<ul style="list-style-type: none"> ● Laps loob tegevuse kaudu seoseid kõnega, sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse ● Laps suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika) ● Laps räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub ● Laps tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesti, mis seostuvad tema enda kogemustega ● Laps tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsamaid põhjuse-tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest ● Laps sobitab erinevaid 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laps püüab oma tähelepanu jaotada. ● Laps saab ettekujutuse arvudest. ● Laps tunneb värve. ● Laps oskab võrrelda ühiseid ja erinevaid jooni. ● Laps omandab uusi seoseid, mõisteid, kogemusi. ● Laps on aktiivne tegutseja. ● Laps soovib oma tegevusele tagasisidet. 	<p>olla edukas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Laps osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega, konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlummängudes ning loovtegevustes. ● Laps omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja küne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme. ● Laps räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, fantaseerib. ● Laps saab aru arvumõistest, on ettekujutus numbritest, huvitub tähtedest, sümbolitest. ● Laps saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest. ● Laps liigitab, rühmitab, võrdleb lihtsamate üldtunnuste või mitme tunnuse järgi, keskendub 	<ul style="list-style-type: none"> ● Laps kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras. ● Laps kasutab teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid, teadvustab kordamise vajadust. 	<p>esitab küsimusi, avastab, katsetab.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Laps osaleb erinevates mängudes, järgib reegleid. ● Laps rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel. ● Laps kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist. ● Liigitab, tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru seostest (hulk, põhjus, tagajärg). ● Laps loob uusi seoseid eeskujude, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu. ● Laps kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi. ● Laps räägib iseendast, tunneb huvi teiste vastu. ● Laps teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid. ● Laps kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu. ● Laps koostab arvutusülesandeid, teeb
---	---	--	---	---

<p>materjale ja esemeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps rühmitab ühe nähtava omaduse järgi • Laps omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu • Laps kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades 		<p>tegutsedes mitmele nähtavale ja eristatavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid. • Laps kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiivselt lihsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiad). 		<p>matemaatilisi tehteid.</p>
---	--	---	--	-------------------------------

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Eeldatavad sotsiaalsed ja enesekohased oskused vanuseti

2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased	5-6aastased	6-7aastased
<ul style="list-style-type: none"> • Laps väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti. • Laps teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi. • Laps proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda. • Laps üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed. • Laps hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks kui need tegelikult on. • Laps teab oma ees-ja perekonnanime. • Laps teab ja kasutab elementaarseid viisakusreegleid. • Laps sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt. • Laps püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas. • Laps reageerib ümbritsevate inimeste 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps saab aru erinevatest tunnetest ja emotsioonidest. • Laps väljendab oma soove ja sesukohti. • Laps väljendab oma mina. • Laps võib karta uusi ja tundmatuid asju. • Laps soovib olla iseseisev. • Laps tahab iseseisvalt otsustada ning otsuseid täide viia. • Laps hoiab oma asju, kuid püüab jagada neid ka sõbraga. • Laps proovib sõprust sobitada. • Laps algatab erinevaid vestlusi. • Laps täidab igapäevaseid reegleid. • Laps jälgendab igapäeva rolle. • Laps teab oma nime ja vanust. • Laps teab oma sugu. • Laps seab endale mõningaid eesmärke ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps väljendab sõnades lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele. • Laps hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid, püüab vahel teist aidata ja lohutada. • Laps tahab olla iseseisev, püüab suhelda ja tegutseda vastavalt, hakkab tekkima oskus hinnata oma suutlikkuse piire. • Laps saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused. • Laps teab oma nime, vanust, sugu ning märkab soolisi erinevusi, eelistab sootüübilisi mängu. • Laps suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses. • Laps seab endale eesmärke ja üritab neid ellu viia. • Laps on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele. • Laps loob sõprussuhteid. • Laps suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil. • Laps järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt, oskab reegleid teistele selgitada. • Laps mõistab, et inimesed võivad olla erinevad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps mõistab teiste inimeste tundeid, arvestab neid oma käitumises ja vestluses. • Laps tahab ja julgeb suhelda- huvitub suhetest, tunneb huvi teiste vastu. • Laps hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib vajadusel ka ise abi. • Laps osaleb rühma reeglite kujundamisel. • Laps vastutab oma tegevuse eest, räägib oma kavatsustest. • Laps teeb vahet hea ja halva vahel, nii enda kui teiste suhtes. • Laps arvestab teisi ja suhtub teiste laste tegevusesse sallivalt. • Laps loob sõprussuhteid. • Laps algatab mängu ja tegevusi. • Laps suudab tegutseda iseseisvalt, selgitab oma seisukohti.

<p>käitumisele.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi !“, „Ära tee!“ jne. • Laps tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti. • Laps toetub võõrastega suheldes enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule. • Laps matkib täiskasvanu tegevusi. 	<p>täidab neid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps saab aru valetamisest. • Laps huvitub võistlusmängudest. • Laps soovib olla edukas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut; väärtustab oma saavutusi, ent vajab täiskasvanu tunnustust ja tähelepanu. • Laps imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere. • Osaleb lühikest aega ühistevustes eakaaslastega, kuid enamasti eelistab üht mängukaaslast. • Laps naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistevust, teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab. • Laps arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet, jälgib reeglite täitmist teiste poolt. • Saab aru valetamisest kui taunivast käitumisest. • Laps huvitub 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teeb vahet hea ja halva käitumise vahel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Laps mõistab, et inimesed on erinevad. • Laps saab aru oma-võõras-ühine tähendusest, kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult. • Laps tajub muutusi ja vanematest eemalolekut , kuid siiski on ebakindel, võib tõmbuda endasse. • Laps on tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes, otsib mõistmist ja kaasaelamist. • Laps järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
--	--	--	---	--

		<p>võistlusmängudest ning tahab olla edukas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps saab aru lihtsamatest seltskonnas või avalikus kohas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtlemises, teab, mida tohib, mida mitte. 		
--	--	---	--	--

7. Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus

7.1 Erivajadustega lastele on Leie Lasteaias loodud tingimused kasvamiseks liitühmas koos teiste lastega.

7.2 Erivajadustega laps käesoleva õppekava tähenduses on laps, kelle võimetest, terviseseisundist ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

7.3 Erivajadusega lapse toetamise tugisüsteem lasteaias on järgmine:

- vastava haridusega eripedagoog

7.4 Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamisel lasteaias tegutsetakse ühtse meeskonnana:

- lapsevanem jagab oma kogemusi lapse tegutsemise, käitumise ja suhtlemise iseärasustest kodus ning kõik lapsega tegelevad spetsialistid nõustavad vajadusel vanemaid ja pereliikmeid;

- liikumis- ja muusikaõpetaja konsulteerivad vajadusel rühmaõpetaja, logopeedi/eripedagoogi või lapsevanemaga esilekerkinud probleemist;
- eripedagoog jälgib erivajadusega lapse arengut rühmas ja soovitab uusi arendamisvõtteid ja – vahendeid.

7.5 Sügisperioodil (september-oktoober) selgitatakse välja arenguliste erivajadustega ja andekad lapsed, jälgides kõiki arengulisi valdkondi.

7.6 Vajadusel koostavad rühma õpetajad õppeaasta algul (oktoobris) koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava (edaspidi IAK) neis valdkondades, milles laps abi ja individuaalset arendamist vajab. Erivajadustega lastele koostab rühmaõpetaja kuu plaani, plaan seostatakse lapse arengu analüüsiga.

7.7 Õppeaasta lõpus (mais) teeb rühmaõpetaja kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

7.8 Haridusliku erivajaduse väljaselgitamine toimub vaatluste ja arengutesti ning logopeedilise testi abil. Last vaatlevad rühma õpetajad, logopeed/eripedagoog, perearst, liikumis- ja muusikaõpetaja. Vajadusel nõustatakse lapsevanemaid kooliminevale lapsele sobiva õppevormi valikul.

7.9 Lapsele, kellel on nõustamiskomisjoni otsusega koolikohustuse täitmine edasi lükatud, töötatakse välja individuaalne arenduskava neis valdkondades, milles laps abi ja individuaalset arendamist vajab.

7.10 Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

7.11 Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe.

7.12 Rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles, omandavad mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti keele lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe.

7.13 Hariduslike erivajadustega lapse iseloomustus

1. Üldandmed: lapse nimi; sünnikuupäev ja täpne vanus uurimise hetkel; rühma liik, senine areng lasteaias; lapsevanemad, õed-vennad, nende haridustase ja tegelemine iseloomustatavaga; pere majanduslik olukord, hügieeniline ja kultuurimiljöo.

Iga dokument algab pealkirjast ning järgnevalt lisatakse põhiandmed iseloomustatava kohta. Siin võiks sisaldada ka andmed koduse arengukeskkonna kohta, mille kogumisel tuleks teha koostööd eelkõige lapse vanematega.

2. Teadaolevad ohutegurid ja diagnoosid lapsevanema/hooldaja sõnul pedagoogi vaatluste, pedagoogiliste ja meditsiinidokumentide põhjal: pärilikkus; sünnieelsed ja -järgsed traumad, nakkused, mürgistused, kiiritused; anatoomiline ja tervislik seisund (eelkõige arstliku läbivaatuse andmetel); ema ja/või isa madal haridustase, alkoholism, vägivald laste kallal; lapse soovimatus, alahooldatus.

Lapse probleemi mõistmiseks tuleks iseloomustuses peatuda ka võimalikel ohuteguritel. Arenguliste iseärasuste põhjused võivad olla väga erinevad alates pärilikkusest ja lõpetades keskkonna sotsiaalsete ja füüsiliste teguritega. Selle info kogumisel ja kirjeldamisel tuleks aga olla eriti delikaatne, kuna käsitletakse väga isiklike andmeid ning siin tohib kasutada vaid otsestest allikatest saadud infot. Otsesed allikad on eelkõige lapsevanemad või seaduslik hooldaja, aga ka lasteaia õpetaja isiklikud tähelepanekud. Iseloomustuses tuleks need sõnastadagi vastavalt nt “ema sõnul” või “allakirjutanu vaatluse põhjal”. Kindlasti ei tohi siin toetuda kolmandate isikute arvamusele, sest iseloomustuse koostaja vastutab kogu kirjapandud info eest. Kui lapse kohta on kättesaadavad nt meditsiinilised dokumendid, siis neis sisalduvat infot kasutades tuleb lähtuda isikuandmete kaitse seadusest ja arvestada sellega, kas iseloomustuse koostaja kuulub nende isikute ringi, kellel on õigused selliste andmete töötlemiseks. Vältida tasuks lapse probleemi kindlat seostamist vaid ühe põhjusliku teguriga, kuna lapse probleem võib olla tekkinud mitmete erinevate tegurite koosmõjus, millest koostaja ei pruugi olla teadlik. Eelnev kehtib muidugi juhul, kui põhjuslikkust pole otseselt uuritud ja kui iseloomustuse koostajal ei ole selle kohta kindlaid andmeid.

3. Vaatlus- ja katseandmed järgmistes valdkondades:

3.1.Motoorika

- üldmootorika – jäsemete ja keha liigutuste kiirus, jõud ja koordineeritus;
- peenmootorika – juhti käsi, vahendite hoid ja kasutamine, silma-käe koostöö.

Lapse mootorika kirjeldamisel saab aluseks võtta tema igapäevased tegevused lasteaias ning selleks ei pea eraldi uuringut läbi viima. Kui võimalik, paluda infot ka liikumisõpetajalt, kes oskab spetsiifilisemalt lapse mootorset arengut analüüsida.

3.2.Eneseteenindus

- esmased eneseteenindusoskused – enesehooldus, abi vajadus;
- teised eneseabioskused .

Üheks sihiks iga lapse arengus on iseseisvuse saavutamine, mis algab oskusest ise enda igapäevaseid vajadusi rahuldada. Esmaste eneseteenindusoskustena käsitletakse neid, mis on seotud lapse enda kehaga (nt potil käimine, nina nuuskamine, riietumine), teised eneseteenindusoskused võimaldavad iseseisvalt toimida oma lähiümbruses (nt lelude valimine mänguks ja nende hilisem koristamine).

3.3. Sotsiaalsed oskused ja mäng

- suhted kaaslastega ja täiskasvanutega;
- aktiivsus mängimisel ja mänguoskused.

Eraldi tuleks iseloomustuses kajastada lapse suhteid ümbritsevatega, tehes vahet suhetel omavanustega ja täiskasvanutega. Tähelepanu võiks pöörata sellele, kuidas laps on kohanenud rühmakaaslastega, kuidas läheb kaasa koostegevustega, kuidas suhtub täiskasvanu korraldustesse jne. Kuna lapse arengutase kajastub suuresti tema mänguoskustes, siis tuleks ka neid põhjalikumalt

käsitleda. Ära tasub märkida tema valmidus ise mängu alustada, mis tasemel mängu oskab ja milliseid eelistab, kuidas kasutab erinevaid mänguasju, kuidas mõistab ja järgib reegleid jmt.

3.4. Emotsionaalne seisund ja käitumine

- väärtused ja hoiakud;
- enesestimulatsiooni esinemine;
- teisi abistav ja kahjustav käitumine;
- enesekontrollioskused;
- minapilt ja enesehinnang.

Väärtuste ja hoiakute all mõeldakse lapse eakohaseid kujutlusi heast ja halvast, sobilikust ja mitesobilikust (ka viisakus), kuidas väärtustab oma lähedasi ja kodu. Enesestimulatsiooni osas tasub välja tuua selle olemus, sagedus ning vallandavad tegurid, samuti viis, kuidas laps reageerib sellise tegevuse täiskasvanu poolsele lõpetamisele või keelamisele. Minapildi all mõeldakse lapse kujutlust iseendast – kes ta on ja millised omadused teda iseloomustavad. Väiksemad lapsed nimetavad ennast kirjeldades teatud väliseid tunnuseid (nt mul on patsid), suuremad toovad sisse ka psühholoogilisi omadusi nagu tark, sõbralik jne.. Enesehinnang täpsustab arusaama iseendast võrdluses teistega või potentsiaalselt asjadega hakkama saada – enamus lapsi tajuvad end tublide ja oskuslike, kuid on ka neid, kes kahtlevad oma väärtuses ja oskustes.

3.5. Suhtlemine ja kõne

- mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine;
- kõne mõistmine ja kasutamine.

Suhtlemine tähendab vastastikust kontakti ja mõtete vahetamist, milles on oluline roll sõnadel. Väikeste laste oskus kõnet mõista ja seda kasutada on küllaltki varieeruv ning selles võib esineda mitmesuguseid probleeme. Põhjalikult saab kõnet kirjeldada logopeed, seega kui vähegi võimalik paluda iseloomustuse koostamisel tema abi. Samas, ka lasteaia õpetaja saab anda kõne arengust esmase ülevaate käsitledes lapse sõnavara, lauseehitust, hääldust ja kõnest arusaamist. Üheks komistuskiviks võib saada “rääkima hakkamine”, mis tuleb kindlasti lahti mõtestada – millal hakkas ütleva üksikuid sõnu, millal ilmusid 2-sõnalused, millal

3-sõnalused jne. Kasutades vaid väljendit “rääkima hakkas 5aastaselt”, tekib lugejas kindlasti õigustatud küsimus, mida sellega täpsemalt mõeldakse. Lisaks on oluline teada, kas ja kuidas laps enne “rääkima hakkamist” ümbritsevatega suhtles, eriti kui sõnad nii palju hilinevad.

3.6. Tunnetustegevus

- nägemis - ja kuulmistaju diferentseeritus;
- tähelepanu püsivus, jaotuvus ja ümberlülitamisvõime;
- lühi- ja pikaajaline mälu ning mäluprotsessid;
- mõtlemisoperatsioonid: võrdlemine, järjestamine, rühmitamine, üldistamine.

Tunnetustegevust iseloomustades tasub võimalusel teha koostööd eripedagoogi või psühholoogiga ning keskenduda vastavas vanuses aktuaalsetele tunnetustegevuse aspektidele. Tajuprotsessi iseloomustamisel on kõige olulisem lapse võime eristada erinevaid esemeid ja nende omadusi. Kuidas laps teeb vahet objektidel, milles esinevad teatud väiksed erinevused ning kuidas laps eristab erinevaid helisid ja rütme. Kuulmistaju diferentseeritus on nimelt eelduseks nii suulise kui kirjaliku kõne arengule. Laste tähelepanuvõimet kirjeldades tuuakse välja nt aeg, kui pikalt laps on võimeline keskenduma tegevustele, nii mängule kui õpitegevusele. Märkimist väärib ka see, kuidas laps on võimeline oma tähelepanu lülitama ühelt tegevuselt teisele. Viimased näitavad vastavalt tähelepanu jaotuvust ja ümberlülituvust.

Mälu iseloomustades tasub keskenduda sellele, kuidas laps on suuteline erinevat materjali (reaalseid objekte või sündmusi, pilte, verbaalset infot) mällu salvestama ning mis aitab tal mälust infot kätte saada. Mälu on lasteaiaaeglastel üks enim arenevat psüühilisi protsesse, mistõttu on igati põhjendatud sellega sügavuti tegelemine. Analüüsida võiks sedagi, kui kauaks erinev materjal meelde jääb ja millised aspektid sellest hiljem meenuvad, kas midagi juhuslikku või oskab laps otsida olulist.

Ka mõtlemine areneb koolieelses eas tublisti tänu laste kogemustele ja kõne omandamisele. Mõtlemise baasilised operatsioonid – analüüs ja süntees – peaksid kindlasti pälvima iseloomustuse koostaja tähelepanu, kuid lisaks neile ka võrdlemine. Viimase puhul tuuakse välja, mille alusel laps võrdleb, kas välimuse või funktsiooni alusel ning kas võtab sealjuures arvesse objekti olulisi tunnuseid või kipub juhuslikele tunnustele keskenduma. Samuti, kas laps viib läbi sisulise võrdluse või pigem kirjeldab erinevaid esemeid. Nt võib laps öelda, et harakas on suur, aga varblane pruuni värvi. Sellisel juhul ei anta infot kummagi võrdlusaluse ühe ja sama detaili kohta, vaid nimetatakse lihtsalt kummagi omadusi suvaliselt. Objektide võrdlemisoscusele toetub omakorda järjestamine, mis tähendab teatud tunnuse (nt pikkuse) alusel esemete paigutamist üksteise suhtes kindlatesse suhetesse.

Järjestamise teeb keeruliseks vajadus jagada tähelepanu ja taju üheaegselt mitme erineva objekti vahel ning jälgida, et ühel ajal peab olema teatud omadusi vähem kui järgmisel ja rohkem kui eelmisel. Järjestamisel võetakse esmalt arvesse visuaalselt tajutavaid omadusi ning seejärel õpitakse järjestama ka nt ajalise kestuse alusel.

Ka rühmitamine on oluline mõtlemisoperatsioon, mis lubab meil mingi uue eseme kohta teha järeldusi lähtuvalt sellest, milliste tuttavate esemete rühma see kuulub. Rühmitamine toetub samuti võrdlemisele, kuid lisandub oskus erinevaid objekte mingi ühise tunnuse alusel omavahel ühendada. Lapsed õpivad esmalt rühmitama väliste tunnuste alusel nagu värvus või suurus, mida otseselt tajuda ei saa, nt funktsioon ehk milleks seda asja saab kasutada. Rühmitamise teeb keeruliseks rühmitusaluse suhtelisus, mistõttu üks ja sama asi võib kuuluda korraga erinevatesse kategooriatesse ja seda on väikestel lastel raske mõista. Kui laps suudab rühmitamise käigus tekkinud gruppe ka ühise sõnaga nimetada (riideesemed või puuviljad), saame rääkida üldistamisoskusest.

3.7. Üldorienteeritus ja õpioskused

- huvid, motivatsioon;
- eakohased teadmised iseenda ja ümbritseva maailma kohta;
- seoste loomine varasema kogemusega;
- õpitud teadmiste ja oskuste kasutamine;
- millist abi võtab vastu.

Üheks teadmiste omandamise mootoriks lapsel on uudishimu. Sellest lähtuvalt võikski iseloomustuses kirjeldada, mille vastu laps huvi tunneb ja mis teda tegutsema motiveerib, kas on esindatud lapse sisemised huvid ja mil määral ta sõltub välisest ehk täiskasvanu poolsest motiveerimisest. Peatuda tasub ka lapse üldteadmistel enda ja ennast ümbritseva maailma kohta – kas teab enda ja oma lähedaste nimesid, kes tema perekonna moodustavad, kus ta elab jne. Õpioskusi kajastab lapse võime õpitud teadmisi kasutada ning seostada varasema kogemusega. Kindlasti tuleks eraldi välja tuua, millist abi laps vastu võtab ja kui palju tuleb temaga individuaalselt tegeleda. Abi osas on vajalik välja tuua, millistes tegevustes saab toetuda verbaalsetele juhistele ning millistes vajab ette näitamist või koostegemist. Abi vajadusest ja selle kasutamise oskusest saab otseselt tuletada lapse edaspidise arendamise pidepunktid.

3.8. Hinnang koolivalmidusele (5-8a lapsel)

- kognitiivne aspekt;
- sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt;
- füüsiline aspekt.

Vahetult koolieelses vanuses lisatakse iseloomustusse info ka lapse koolivalmiduse kohta ning seda kõigis kolmes aspektis. Hea ülevaate koolivalmidusest ja selle kujunemisest saab 1999 –dal aastal ilmunud Ene Kulderknupu koostatud raamatust - “Laps on peagi koolilaps”.

4. Kokkuvõte

4.1. Senise arendustegevuse mõju

4.2. Arengu tugevad ja nõrgad valdkonnad, abi vajadus ja olemus

4.3. Soovitused edaspidiseks arendamiseks. Vanema koolieelse ea puhul lisada ka arvamus jõukohase õppekava kohta.

Iseloomustuse kokkuvõttes loigust tuuakse ära info senise arendustegevuse ja selle mõju kohta. Et iseloomustus ei jääks suures osas lapse puuduste loeteluks, siis on kindlasti tarvilik lõpus rõhutada neidki valdkondi, milles laps on (suhteliselt) tugevam. Neile toetudes saab välja töötada sekkumiskava. Kuna lapse võime vastu võtta erinevat abi on üks olulisim arendustegevuse võti, siis võiks selle lõpus veel üle käia. Viimaks lisatakse ka iseloomustuse koostaja poolne arvamus antud lapsele sobilikest arendamisvõimalustest.

Koostaja nimi

Ametikoht

Allkiri

Kuupäev

7.14 Individuaalne arenduskava

NIMI:

SÜNNIAEG:

ELUKOHT:

Individuaalse arenduskava koostamise aluseks on pedagoogilise nõukogu otsus .....

Individuaalse arenduskava koostamisel on lähtutud koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast. Õppe- ja kasvatustegevus individuaalse arenduskava alusel toimub .....

I Arengutaseme kirjeldus ja analüüs

II Arenduskava ajavahemikuks .....

Üldeesmärk:

IAK sisu:

Arenduskavas ettenähtud eesmärkide täitmiseks antakse hinnang

Eesmärgid arenguvaldkondade kaupa

1. Peenmotoorika, eneseteenindus, füüsiline areng

Oskus	Hinnang tulemusele	Hinnang tulemusele

2. Kognitiivsed oskused

Oskus	Hinnang tulemusele	Hinnang tulemusele

3. Keel ja kõne

Oskus	Hinnang tulemusele	Hinnang tulemusele

4. Kommunikatiivsed ja sotsiaalsed oskused

Oskus	Hinnang tulemusele	Hinnang tulemusele

5. Lapsevanema ülesanded

Oskus	Hinnang tulemusele	Hinnang tulemusele

6. Otsus peale IAK läbimise

IAK koostajad :

**Lasteaia õpetajad:
(nimi , allkiri)**

Muusikaõpetaja:

Liikumisõpetaja:

Logopeed:

Lasteaia direktor:

Lapsevanem:

8. Lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus

8.1 Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Dialoog eeldab koos mõtlemist, teise poole arvamuste kuulamist, mille tulemusena jõutakse lõpptulemuseni.

Usaldus tagatakse erialase kompetentsusega, mis eeldab lapsevanemate kasvatuspõhimõtete tundmist.

Lugupidamine väljendub teise arvamuse ja erinevuste mõistmises.

8.2 Pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Koostöövormid:

- individuaalne vestlus,
- rühma koosolekud,
- informatsioon stendil,
- lahtiste uste päev,
- arenguvestlus,
- koolitused ja loengud lastevanematele.

8.3 Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

Koostöö juures tuleb arvestada iga pere omanäolisust.

Koostöö vormid

- Esimene lasteaia külastamine

Enne, kui laps lasteaeda tuleb, peaks pere eelnevalt kindlasti külastama lasteasutust, et jälgida ja kohtuda õpetajate ja lastega ning tutvuda lasteaia õppekavaga. Lasteaia tutvumine aitab kergendada lapse kohanemist ja kujundada teineteist mõistev koostöö.

- Suhtlemine laste toomise ja viimise ajal
Vestlused õpetaja ja lapsevanema lähendamiseks ning päevakohase informatsiooni vahetamiseks.
- Ankeedid ja küsimustikud
Uue lapse puhul voldik „Meelespea lapsevanemale “ , mis aitab lapsevanemat kurssi viia meie lasteaia soovitusliku infoga. Küsimustikud lapsevanematele, aitavad tihendada koostööd lasteaia ja kodu vahel ning parandada lasteaia töökorraldust.
- Perevestluste läbiviimine
Arenguestluste läbiviimine üks kord aastas. Arenguestlus on usalduslik õpetaja ja lapsevanema vaheline arutelu lapse arenguks soodsate tingimuste loomisest; koostöövõimaluste otsimine lasteaia ja kodu vahel lapse arendamiseks; võimalus nii perel kui õpetajal saada kasulikku teavet lapse arendamiseks.

Koosolekud

Infokoosolekud aitavad vanematel kohtuda õpetajate meeskonnaga ja teiste vanematega, saada teavet igapäevase töö kohta ja muudki kasulikku infot.

- Kirjalikud teated, telefonivestlused
Peret ennast puudutavate individuaalsete teadete või päevakohase info edastamine.
- Teadete tahvlid ja stendid
Teadete tahvleid ja -stende saab kasutada selleks, et hoida peresid kursis ajakohaste koosolekute, sündmuste, päevaplaani, peredele korraldatavaga ja üldse kõigega, mis toimub lasteaias.
- Suunamine erinevate lektorite loengutele ja lektorite kutsumine lasteaeda Lastevanemate kasvatusalaste teadmiste täiendamiseks ja huvitava informatsiooni saamiseks info edastamine kursuste ja loengute kohta; kohtumiste korraldamine logopeedi, psühholoogi, I kl õpetajaga koolist jne.
- Ühisüritused – peod, pereõhtud
Ühisüritused on vanemate, laste ja lasteaia töötajate ühised ettevõtmised. Võimalus lastevanemate omavahelise suhtlemise julgustamiseks.

- Talgud, lastevanemate abi
Perekonnale praktilise võimaluse andmine osalemiseks lasteaia tegevuses.
- Hoolekogu töö
Hoolekogu ülesanne on jälgida, et õppe- ja kasvatustegevus vastaks laste arengule ja huvidele ning teha sellesuunalist koostööd lasteasutuse personaliga.
- Perede osavõtt rühmategevustest
Pereliikmete osalemine rühma tegevustes, mõne teema või ameti tutvustamisel, abistamine õppekäigul, teatrikülastusel jne.
- Tänukirjad
Lastevanematele tunnustuseks rühmategevusest osavõtu eest või lasteaiale osutatud abi eest.
- Kodude külastamine
Rühma õpetajate tutvumine lapse koduse keskkonnaga, pereliikmete ja koduste huvide ning mängudega.

Lastevanemate nõustamine

- Vestlused rühma õpetajatega, muusika ja liikumisõpetajaga.
- Logopeediline nõustamine.
- Loengud.
- Koosolekud.
- Suunav kirjandus (stendil, interneti aadressid, jne.).
- Erivajadusega laste suunamine nõustamiskomisjonidesse.
- Lasteaia seotud probleemid (direktor).

8.4 Lastevanemate ootuste väljaselgitamiseks ja tagasiside andmiseks lasteasutuse tegevusele viiakse lastevanemate hulgas läbi rahulolu-uuring 1x õppeaastas. Lastevanemate koosolekud toimuvad 3x õppeaastas, vajadusel rohkem.

9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

9.1 Kolga-Jaani õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, kuhu on vajadusel võimalik lisada uuendusi ja täiendusi ning teha parandusi.

9.2 Õppekavva kavandavate uuenduste, täienduste ja paranduste väljatöötamisest ja kooskõlastamisest võtavad osa lasteaia pedagoogid kaasates lapsevanemaid.

9.3 Ettepanekud õppekava täiustamiseks arutatakse läbi õppeaasta viimases pedagoogilises nõukogus .

9.4 Õppekava muudatused kinnitab direktor.

LISA 1

KOLGA-JAANI LASTEAED “NAKSITRALLID” – LAPSE ARENGU VAATLUSLEHT.

SOTSIAALNE ARENG

Nimi: .....

Sünniaeg: .....

Tuli lasteaeda: .....

Tabeli täitmise aeg: .....

VANUS	3a.		4a.		5 a.		Märkused
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad	
Mängib kaasa ühismänge							
Laulab, mängib muusika saatel							
Arvestab mängureegleid							
Ootab oma järjekorda							
Palub toimingutes abi							
Töötab omaette kuni 20 min.							
Ootab oma järjekorda 8-9 lapse hulgas							

Mängib koos 2-3 lapsega							
Küsib luba teiste asjade kasutamiseks							
Räägib oma tunnetest (jonn, rõõm jne.)							
Võtab lauast toitu ja ulatab edasi							
Matkib täiskasvanu rolle							
Lohutab mängukaaslast							
Sõlmib ja säilitab sõprust							
Esitab jutukese ja näitleb							
Näitab tegevuste valikul üle initsiatiivi							
Tuleb toime enese teenindamisega							
Ilmutab rolli suhtes paindlikkust							
Täidab 2-osalise korralduse							

SOTSIAALNE ARENG

Tabeli täitmise aeg: ....

VANUS	6a.		7a.		Märkused
	sügis	kevad	sügis	kevad	
Selgitab teistele mängureegleid					
Peab mängureeglitest kinni					
Mõistab antud korraldust grupile					
Täidab järjepidevalt tööülesandeid					
Suhtub sallivalt kriitikasse					
Valitseb oma emotsiooni					
Käitub vastavalt ühiselu reeglitele					
Valib iseseisvalt tegevusi					
Jagab kaaslasega maiustusi, asju jms.					
Kaaslaste suhtes abivalmis					
Avaldab arvamust ja põhjendab					
Märkab ja arvestab kaaslaste tundeid					
Oskab mängus kaotada					
Täidab mitmeosalise korralduse					
Tahab ja julgeb esineda					

VAIMNE ARENG

Tabeli täitmise aeg: ....

VANUS	3a.		4a.		5 a.		Märkused
	sügis	kevad	sügis	kevad	sügis	kevad	
Paneb kokku piltmosaiiki							
Loendab 10-ni							
Leiab esemete sarnaseid omadusi							
Nimetab geom. kujundeid: ring							
ruut							
kolmnurk							
ristkülik							
Orienteerumine ruumis: ees-taga							
all-peal							
Orienteerumine ajas: öö-päev							
hommik-õhtu							
eile-täna- homme							
Tunneb värve							
Leiab paarid							

Ütleb oma ees- ja perekonnanime							
Kuulab juttu keskendunult vähemalt 5 min.							
Mõistab mõistatusi							
Kirjeldab esemeid ja nähtusi							
Jutustab loogilises järjekorras							
Arusaadav eneseväljendus							
Kasutab liitlauseid							
Leiab piltidelt võimatuid olukordi							
Täiendab lause vastanditega							
Nimetab 5 pinna omadust							
Nimetab mälu järgi 4 eset							
Ühendab 10 esemelises hulgas paare							
Kordab tuttavaid salme, luuletusi							
Teab ja nimetab trükitähti							

VAIMNE ARENG

Tabeli täitmise aeg: ....

VANUS	6a.		7a.		Märkused
	sügis	kevad	sügis	kevad	
Loendab 20-ni					
Loendab 10-st tagasi					
Teab ja nimetab arve 1-20-ni					
Reastab arvud 1-10-ni					
Vähendab ja paneb juurde 1-5 piires					
Tunneb kella (täistunnid)					
Orienteerub ruumis: keskel, ääres					
parem, vasak					
Orienteerub ajas: aastaajad					
nädalapäevad					
kuud					
Nimetab järgarve					
Oskab mõõta					
Teab mõõtühikuid: cm, m, km, l, g, kg					
Tunneb rahaühikuid: sent, kroon					
Tunneb geom. kujundeid: kera					

kuup					
nelitahukas					
Teab ja nimetab mõningaid kirjatähti					
Teab oma sünnipäeva (kuupäev, kuu, aastaag)					
Ütleb oma aadressi					
Jutustab kindlal teemal					
Kirjeldab pilte (vähemalt 3 lauset)					
Järjestab 3-5 osalise pildiseeria					
Leiab antonüüme (vastassõnu)					
Vastab loogika küsimustele					
Koostab ise mõistatusi					

FÜÜSILINE ARENG

Lapse nimi:

VANUS		2.a.		3.a.		4.a.		5.a.		6.a.		7.a.	
Tegevus		I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
2.a.	Lükib nuppe nööri												
	Matkib järgi võimlemisharjutusi												
	Viskab palli												
	Ehitab klotsidega												
	Voolib, hoiab pliiatsit												
3.a.	Kõnnib kikivarvul												
	Püüab palli												
	Püüab ja viskab palli, lööb palli jalaga												
	Põrgatab palli												
	Vahetab jooksul suunda												
	Kasutab võimlemisel vahendeid (rõngad, lipud, pallid)												
	Omab kõnni, jooksu, pugemise, viskamise ja tasakaalu alusoskusi												
	Kasutab rütmipille												
	Lõikab kääridega												
	Joonistab kujundeid mudelite järgi												
	Paneb puslesid kokku												
4.a.	Oskab nõõpida, sõlme teha												
	Sooritab harjutusi vabalt, kergelt, rütmiliselt												
	Põrgatab suurt palli												
	Kõnnib poomil või kitsal pingil												
	Hüppab kukkumata 10x ette												
	Hüppab kukkumata 6x tagurpidi												
	Seisab ja hüppab ühel jalal (6x)												
	Kasutab töövahendeid: pliiats, pintsel, käärid												
	Joonistab lihtsaid äratuntavaid asju												
	Lõikab ja kleebib lihtsaid kujundeid												
5.a.	Seisab toeta ühel jalal												
	Hüppab ühel jalal												
	Hüppab 20 cm. kõrguselt												

	Hüppab üle 5 cm. kõrguse nööri																			
	Hüpleb harki - kokku																			
	Hüppab hüppenööri																			
	Sooritab palliga täpsusviskeid																			
	Joonistab järgi keerulisi kujundeid																			
	Rebib paberist lihtsaid kujundeid																			
	Värvimisel püsib joone sees																			
	Voldib näidise järgi																			
	Lõikab kääridega paberiribasid																			
	Lõikab 5 cm. läbimõõduga ringi																			
	Joonistab kaldjooni																			
	Joonistab näidise järgi ruudu, kolmnurga																			
	Joonistab puuduvad kehaosad																			
	Joonistab lihtsaid äratuntavaid asju																			
	Kirjutab oma nime																			
6.a.	Kõnnib pingil ette, tagurpidi, küljega																			
	Seisab toeta ühel jalal 10 sek.																			
	Püüab ühe käega palli																			
	Oskab hüpaksummu, galoppühpet																			
	Hüppab kõrgust, kaugust																			
	Reageerib kiiresti tempo muutmisele																			
	Sooritab harjutusi tehniliselt õigesti																			
	Tantsib üksi, paarilisega, rühmas																			
	Tuleb toime lihtsa labürindiga																			
	Kirjutab, joonistab mustrit joonte vahele																			
	Lõikab üsna täpselt mööda joont																			
7.a.	Ripub kangil 10 sek.																			
	Teeb kukerpalli																			
	Joonistab inimese detailselt																			
	Matkib kirjatähti																			

Rühma õpetaja: / nimi ja allkiri/

Lasteaiast lahkumise kuupäev:

LISA 2

ARENГУVESTLUSE KÜSIMUSTIK KOOLIMINEVA LAPSE VANEMAGA

- Millised on teie lapse valdavad muljed lasteaiapäevast?
- Mida hindate oma lapses?
- Millised on tema tugevamad küljed?
- Millised on lapse huvid ja harjumused?
- Missugune on tema suhtumine rühmakaaslastesse?
- Milliseid raskusi või probleeme Te oma lapse kasvatamisel olete kogenud?
- Kas Teie lapsel on kodus käitumisega probleeme?
- Mida teeb Teie laps, kui ta on vihane?
- Milline on kõige parem viis Teie lapse rahustamiseks?
- Kui aktiivselt osaleb laps pere ühisettevõtmistes?
- Kas lapsel on kodus kohustusi ja kui iseseisev ta on neid täites?
- Milliseid probleeme on seoses kooliks ettevalmistamisega ette tulnud, milliseid lahendusi näete?
- Millele oleks vaja lapse arendamisel rohkem tähelepanu pöörata?
- Millised on Teie lapse juures olulised momendid, mida peaksin õpetajana teadma?
- Mida te sooviksite, et teie laps saavutaks?
- Ettepanekuid edaspidiseks ...

KOOLIVALMIDUSE KAART

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik:

Kodune keel(ed):

1. Üld-ja peenmotoorika (täidab liikumisõpetaja ja/või rühma õpetaja)

--

2. Eneseteenindus:

Oskused ja abi vajadus

--

3. Huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

6. Tunnetustegevus

Tähelepanu, tajus, mälu, mõtlemine

7. Kõne areng (täidab logopeed ja/või rühma õpetaja)

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

8. Eeluskused eesti keeles ja matemaatikas, silmaring

9. Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

--

10. Kokkuvõte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused

Arvamus koolivalmiduse kohta:

Kuupäev:

Õpetajad:

Direktor:

Lapsevanem: